

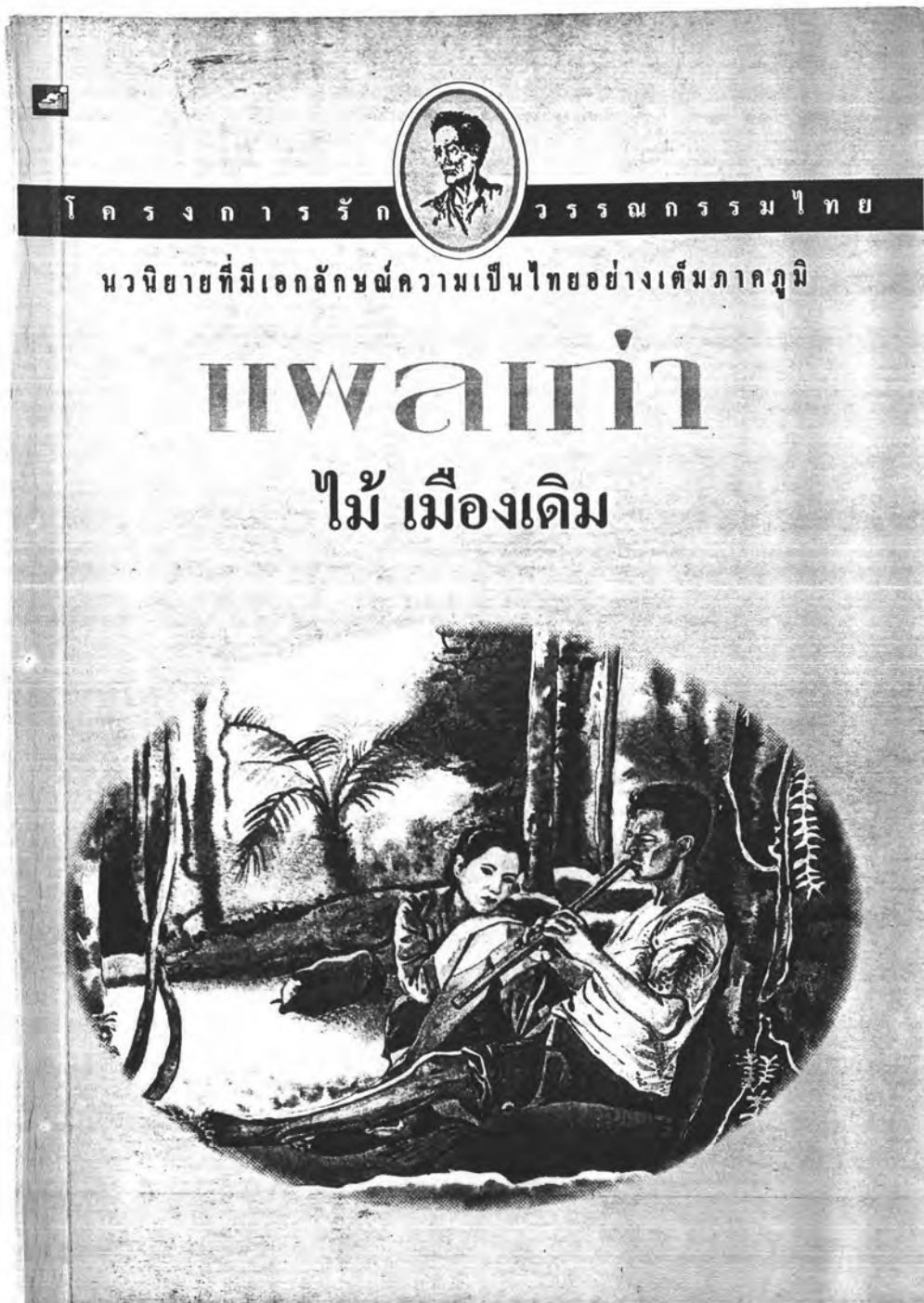
บทที่ 3

วิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*

นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*ได้ประพันธ์ขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2474 ในยุคนั้นการประพันธ์ของนวนิยายไทยได้ถูกจัดให้เป็นยุครุ่งอรุณ-ที่มาจากวรรณกรรมแนวจินตนิม (2470-2474) ซึ่งเป็นยุคที่ต่อเนื่องมาจากยุคเริ่มแรก-ที่มาจากวรรณกรรมแปลและแปลง ยุครุ่งอรุณเป็นยุคที่วรรณกรรมแปลและแปลงจากต่างประเทศมีน้อยลง นวนิยายและเรื่องสั้นมีลักษณะเป็นไทยแท้มากขึ้นกว่าเดิม นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*ก็มีลักษณะความเป็นไทย ด้วยการบรรยายถึงชีวิตชาวชนบท ที่มีความเป็นอยู่อย่างไทย หรือแม้กระทั่งความคิดความเชื่อแบบไทยในเรื่องความเคารพธรรมชาติ ในกรณีที่จัดแบ่งนวนิยายตามแนวคิดในการเขียนนั้น นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*จัดเป็นนวนิยายแนวจินตนิม เนื่องจากเป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณ์ความรู้สึกและตาสังสรรค์ ทั้งนี้เพราะนักเขียนกลุ่มนี้มีความคิดว่า วรรณกรรมที่ดีจะต้องให้คุณค่าทางอารมณ์มากกว่าเหตุผล ดังนั้นนวนิยายประเภทนี้จึงมุ่งที่จะประเทืองอารมณ์เป็นหลักสำคัญ มุ่งแสดงความเป็นไปของความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ และผลสุดท้ายของความรู้สึกนั้น ๆ¹

โดยทั่วไปแล้วผู้ที่ได้มีโอกาสอ่านนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* มักจะเทียบเคียงเรื่อง*แผลเก่า*กับเรื่อง*โรมิโอ-จูเลียต* โศกนาฏกรรมอันมีชื่อเสียงของเชกสเปียร์ เนื่องจากโครงเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากนั่นเอง เริ่มจากพระเอก นางเอก ต่างฝ่ายก็เป็นลูกของศัตรูคู่อาฆาตของสองตระกูล แต่ต้องมารักกัน และสุดท้ายท่ามกลางความขัดแย้งนั้นทำให้ทั้งสองคนต้องจบชีวิตลง

¹ สายทิพย์ นฤตกิจ, *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2537), หน้า 211.

ภาพประกอบที่ 12. หน้าปกหนังสือเพลงเก่า

แต่เมื่อวิเคราะห์โดยละเอียดในความหมายของโศกนาฏกรรมตามอย่างละครของกรีกแล้วพบว่านวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*ไม่ใช่โศกนาฏกรรม เนื่องจากโศกนาฏกรรมนั้นเป็นการเสนอเรื่องราวในแง่เคร่งเครียดอย่างมาก โศกนาฏกรรมสนใจที่จะมองปัญหาที่ลึกซึ้งที่มนุษย์ต้องประสบและตัวละครเอกนั้นต้องไม่ยอมแพ้ต่อชะตากรรม ตกอยู่ในความขัดแย้งรุนแรงต่ออำนาจทรงพลังนอกตัวมนุษย์อันอาจได้แก่ พระเจ้า ชะตากรรม หรือสังคมโดยรวม ๆ ตัวละครผู้นี้จะต้องต่อสู้ดิ้นรนอย่างหนักเพื่อให้พ้นจากอำนาจนั้น แต่ต้องพ่ายแพ้เพราะไม่อาจท้าทายพลังอันมหาศาลนั้นได้ ทว่าขวัญนั้นเมื่อพยายามต่อสู้จากพลังอำนาจความขัดแย้งจากฝ่ายเรียม ก็ให้เกิดเหตุการณ์บังเอิญที่กำนันเรื่องพาเรียมไปบางกอกก่อนที่ขวัญจะเข้าไปช่วย และในตอนท้ายที่ทั้งสองเสียชีวิตก็ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจของทั้งสองแต่ดูเหมือนเป็นการบังเอิญ คือขวัญถูกสมชายยิงจากการเข้าใจผิดคิดว่าขวัญจะไปทำร้ายเรียม ส่วนเรียมก็กระโดดน้ำตามขวัญทำให้มีดที่ขวัญถือบาดคอถึงจนถึงชีวิต ขณะที่กฎของโศกนาฏกรรมกำหนดว่า "ในด้านการดำเนินเรื่อง โศกนาฏกรรมจะต้องเป็นเรื่องที่ดำเนินเรื่องอย่างมีเหตุผลตรงไปตรงมาและไม่ใช้เหตุบังเอิญ"² ในขณะที่ลักษณะเรื่องราวของ*เมโลดรามานั้น* เรื่องราวมักขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ภายนอกการตัดสินใจของตัวละคร เป็นเหตุบังเอิญหรือเคราะห์กรรมที่กระหน่ำซ้ำตัวละคร โดยมีได้เกิดจากการตัดสินใจของตัวละครเอง

ดังนั้นนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*จะเป็น*เมโลดราม*หรือไม่ หากพิจารณาว่า *เมโลดราม*เป็นการเสนอเรื่องราวอย่างเป็นจริงที่ไม่ลึกซึ้ง โดยโลกของความคิดและความเลวจะแยกกันต่างหากเห็นได้ชัด เช่น ขวัญและเรียมหรือจ้อย ก็สามารถแยกเป็นฝ่ายพระเอกและผู้ร้ายได้ชัดเจน โดยเป็นนวนิยายแนว*เมโลดราม*ที่มีการจบเรื่องแบบ*เศร้าโศก* ที่มีแนวทางการนำเสนอเรื่องราวแบบโรแมนติกหรือพาฝัน คือ "เป็นการเสนอเรื่องราวในแบบที่ทั้งโลกของความเป็นจริงไว้เบื้องหลัง และหันกลับไปสู่จินตนาการและอุดมคติของมนุษย์ เวลาอาจถอยกลับไปสู่อดีตกาลอันไกลโพ้น หรือในจินตนาการที่คิดฝันขึ้น ตัวละครในชีวิตที่ควมมี

² นพมาศ ศิริกาชะ, ธิดา โมสิกรัตน์, "แนวการวิจารณ์ละคร", *ภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู)*, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 710.

เสน่ห์เข้ายวนใจในโลกของละครไม่ใช่โลกของความเป็นจริง เต็มไปด้วยความน่าตื่นเต้น มักจะเป็นเรื่องราวชีวิต ความรัก และความเสียสละ ซึ่งอาจลงท้ายด้วยความสมหวังหรือการพลัดพรากกันในความตาย”³ ความรักของขวัญเป็นการบูชาความรักที่สูงส่ง ขวัญคู่เสมือนว่าจะไม่สนใจในสิ่งอื่นใดนอกจากความรักของคนที่มีต่อเธอ จนกระทั่งชีวิตก็สามารถสละให้กับเธอได้ด้วยอารมณ์ที่ดุเดือดรุนแรง

อย่างไรก็ตามนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*นั้น เป็นนวนิยายเกี่ยวกับท้องถิ่น (Novel of Soil) คือนวนิยายที่มีเนื้อหากล่าวถึงสถานที่สำคัญแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นบ่อเกิดของเหตุการณ์และตัวละครในเรื่อง นวนิยายที่เน้นองค์ประกอบของสถานที่เป็นหลักนั้น *แผลเก่า* เป็นนวนิยาย ที่ถ่ายทอดสภาพชีวิตของคนชนบทออกมา โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องตามรูปแบบของนวนิยาย เช่น กำหนดให้ตัวละครอยู่ในสถานที่จริง อาจเป็นหมู่บ้านหรือตำบลต่าง ๆ ใช้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นฉากของเรื่องนั้น มีบรรยากาศและมีความสำคัญกับเนื้อเรื่องอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น ถิ่นนวนิยายของตัวละครก็เป็นภาษาสามัญ ซึ่งคนชนบทใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน ในบางครั้งก็อาจเรียกว่านวนิยายประเภทลูกทุ่งก็เพราะทั้งฉากและตัวละครเป็นชนบทมีลักษณะเป็นชาวไร่ ชาวนา หรือชาวบ้าน ซึ่งสังคมไทยนิยมเรียกว่า ลูกทุ่งหรือห่างไกลนครหลวง⁴

นวนิยายลูกทุ่งหรือนวนิยายกลุ่มชีวิตชนบทนั้น เนื้อเรื่องที่ปรากฏในงานเขียนของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอสภาพของชีวิตในชนบท ซึ่งประกอบด้วยความคิดชีวิตของชาวบ้านที่ผูกพันกับอิทธิพลมืดในท้องถิ่น การเอาเปรียบจากชาวนเมือง การถูกทอดทิ้งจากขบวนการปกครองหรือการผจญกับความเชื่อในไสยศาสตร์ของชาวบ้าน โดยบุญยงค์ เกศเทศ กล่าวว่า “จะเห็นได้จากเรื่อง โป๊ะล้ม บึงขุนสร้าง รอยไถ ศาลเพียงตา ของไม้

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 713..

⁴ ทรัพย์แห เวจจนสุนทร, *การศึกษาเชิงวิพากษ์นวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิม*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525 หน้า 52-53

เมืองเดิม งานส่วนหนึ่งในชุด เฒ่าทั้งสี่ ของมนัส จรรยาต์ นักเขียนกลุ่มนี้จะพรรณนาเรื่องราวได้สะท้อนใจมาก มีความลึกซึ้งในเนื้อหาตัวละครจะมีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนขาดความสำนึกทางการเมือง และการพยายามคลี่คลายปัญหาด้วยเล่ห์เหลี่ยมเท่าที่มี ซึ่งมักจะออกไปในทางใช้กำลังมากกว่าลักษณะอื่น”⁵

ในลักษณะสากลนวนิยายท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่นิยมมากในช่วงศตวรรษที่ 19 ในสหรัฐอเมริกา โดยเป็นการเขียนถึงพื้นฐานเบื้องหลัง ภาษาถิ่น และการแต่งตัวพื้นบ้านของนักเขียนแต่ละคน แต่ละท้องถิ่น ในงานเขียนนวนิยายลักษณะนี้ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นงานเขียนประเภทตลก หรือประเภทใช้อารมณ์ความรู้สึกและเมโลดราม่า⁶ ฉะนั้นนวนิยายท้องถิ่นจึงหมายถึง การเล่าเรื่องด้วยรายละเอียดของท้องถิ่น โดยที่ท้องถิ่นหรือภูมิภาคดูเหมือนว่าจะมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของงานเขียน ซึ่งโดยนัยแล้วไม่ได้มีความสำคัญกับโครงเรื่องหรือเพื่อความเข้าใจในการดำเนินเรื่อง แต่เป็นการพรรณนาถึงท้องถิ่น การแต่งกาย และขนบธรรมเนียม ซึ่งคำนึงถึงภาพทัศนเป็นหลัก ในกรณีนี้เรื่องแนวท้องถิ่นจึงเป็นการตกแต่งประดับประดา อย่างไรก็ตามคำว่าภูมิภาคได้กลายเป็นสิ่งที่สำคัญส่วนหนึ่งของงานเขียนเนื่องจากการเน้นถึงความสัมพันธ์ของภาคพื้นกับการกระทำซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าเป็นวรรณกรรมประจำภาค⁷

วรรณกรรมประจำภาคหรือนวนิยายประจำภาค (regional novel) หรือนวนิยายท้องถิ่น (local color fiction) นั้นก็คือเรื่องแต่งประจำภาคเช่นนี้ปรากฏอยู่ในทุกส่วนของโลกไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ สกอตแลนด์ เวลส์ ไอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สเปน ตลอดจนจนประเทศในแถบยุโรปและทางฝั่งทวีปตะวันตก และอีกหลากหลายประเทศในแถบตะวันออก นัก

⁵ บุญยงค์ เกศเทศ, แลลอควรรณกรรมไทย, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536), หน้า 10.

⁶ William Rose, edited, *The Reader's Encyclopedia : An Encyclopedia of World Literature and the arts*, (New York: George G. Harpap, 1950), p.643.

⁷ Karl Beckson and Arthur Ganz, *A Reader's Guide to Literary Terms*, (New York: Noonday Press, 1962), p. 112.

เขียนจะเขียนงานของเขาจากการใช้ประโยชน์จากถิ่นที่เขาคุ้นเคย ช่วยทำให้งานประพันธ์ของเขาแสดงให้เห็นชีวิตของมนุษย์เดินดินได้อย่างเห็นภาพชัดเจนที่สุด⁸ เช่นเดียวกับไม้ เมืองเดิม ซึ่งประพันธ์*แผลเก่า*ด้วยการนำสถานที่ที่เขารู้จักดีและมีอยู่จริง นำมาบรรยายภาพชีวิตและวัฒนธรรมการเป็นอยู่ ความเชื่อของชาวบ้านแถบภาคกลาง เป็นนวนิยายที่ เหม เวชกร บรรณาธิการของ*แผลเก่า*กล่าวไว้ว่า "แผลเก่า" เป็นชีวิตลูกทุ่ง ที่ตรวจแล้วใจหาย มันช่างสมใจจับใจอะไรเช่นนั้น เจ็บแสบและแปลกแหวกแนวนัก"⁹

ฉะนั้นในการวิเคราะห์เรื่อง*แผลเก่า* จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งองค์ประกอบของนวนิยายควบคู่กันไปกับการวิเคราะห์ลีลาการเขียนของไม้ เมืองเดิม ที่แตกต่างจากนักเขียนอื่นประกอบไปด้วย ซึ่งในด้านองค์ประกอบของนวนิยายได้มีผู้จัดแบ่งองค์ประกอบของนวนิยายไว้ด้วยกันหลายกรณีด้วยกัน เนื่องด้วยนวนิยายเป็นบันเทิงคดีประเภทหนึ่งซึ่งมีการผูกเรื่องให้สมจริง แสดงเหตุการณ์พฤติกรรมของตัวละครจำลองชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคม แต่ใช้กลวิธีการแต่งให้ผู้อ่านเห็นว่าสมมุติขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญ การเสนอเรื่องราวของนวนิยายประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วนคือ โครงเรื่อง (Plot) เนื้อเรื่อง (Story) แก่นของเรื่อง (Theme) ฉาก (Setting) ตัวละคร (Characters) บทสนทนา (Dialogue) เทคนิคในการเสนอเรื่อง (Point of View) ท่วงทำนองในการแต่ง (Style) และทฤษฎีของผู้แต่ง (Philosophy)¹⁰

นอกจากนั้นการพิจารณาถึงแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านติดตาม แก่นโครงเรื่อง การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง ตัวละครและการแสดงของตัวละคร ฉาก

⁸ Helen E. Haines, "LIVES TIMES AND PLACES", *What's in a Novel*, (New York: Columbia University Press, 1963), p.67.

⁹ สุจิตต์ วงษ์เทศ, บรรณาธิการ, "คำอภิวันทนาการ", *แผลเก่า*, ไม่ปรากฏหน้า.

¹⁰ วรรณ บัวเกิด, "แนวการวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้น", *ภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู)*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 638.

กลวิธี วิธีการดำเนินเรื่องและลีลาในการเขียน จำนวนภาษาและความสมจริงสอดคล้อง¹¹ จะเห็นได้ว่าโดยรวมแล้วองค์ประกอบในการวิเคราะห์นวนิยายของนักวิชาการแต่ละคนมีความคล้ายคลึงกันพอสมควร ฉะนั้นในการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ และได้แบ่งองค์ประกอบของนวนิยายตามหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. โครงเรื่อง
2. เนื้อเรื่อง
3. ตัวละคร
4. แก่นของเรื่อง
5. ฉาก
6. เทคนิคการนำเสนอเรื่อง
7. ท่วงทำนองการประพันธ์
8. วรรณศิลป์ของผู้ประพันธ์

1. โครงเรื่อง

โครงเรื่องคือการเล่าเหตุการณ์ ซึ่งมีความสำคัญของการเล่าอยู่ที่สาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ โดยมีสิ่งหนึ่งซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงเรื่องก็คือ อุปสรรคหรือความขัดแย้ง (Conflict) ซึ่งอุปสรรคนี้ทำให้เรื่องดำเนินไปด้วยความเร้าใจและเป็นเหตุเป็นผล อุปสรรคสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่คือ อุปสรรคภายนอก (external conflict) และอุปสรรคภายใน (internal conflict)

ในกรณีของอุปสรรคภายนอกนั้น ตัวละครเอกมักจะมี ความขัดแย้งกับสิ่งภายนอกตนเอง เช่น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับ

¹¹ บุญยงค์ เกศเทศ, *แลลลอควรรณกรรมไทย*, หน้า 110.

สังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ส่วนอุปสรรคภายใน ตัวละครเอกก็มักจะมี ความขัดแย้งกับจิตใจหรือบุคลิกภาพของตนเอง

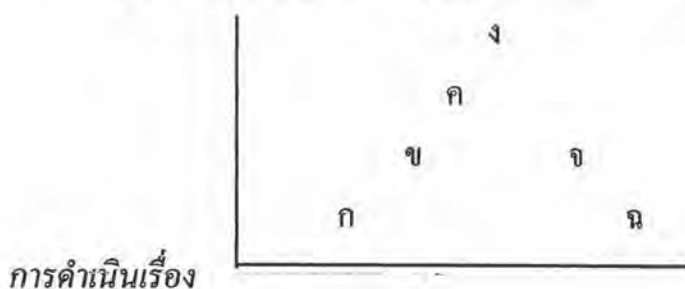
นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* เป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่ง เกิดขึ้น ณ ท้องทุ่งบางกะปิ ขวัญและเรียมรักกันแต่มีอุปสรรคด้วยความบาดหมางใจของบิดาทิ้งคู่ เป็น ความกันเรื่องรุกที่นา ท่ามกลางความขัดแย้งเรียมมีผู้หมายปองคือเจ้าจ้อยซึ่งมีฐานะดีกว่าและ ได้รับการสนับสนุนจากพ่อของเรียม แต่เรียมยังยืนมั่นในความรักที่มีต่อขวัญ ตราบจนกระทั่ง กำหนดได้ใช้วิธีสุดท้ายในการพรากความรักของคนทั้งสอง คือการขายเรียมให้คุณนายทองคำ เมื่อเรียมได้มีโอกาสไปอยู่กรุงเทพฯ รวมทั้งได้รับความรักเฉกเช่นลูกสาวจากคุณนายทองคำ ทำให้เรียมเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและได้คบหากับสมชาย หนุ่มชาวกรุง เมื่อกลับมาเยี่ยมแม่ที่ ป่วยที่ทุ่งบางกะปิอีกครั้ง เรียมเกิดความรู้สึกรังเกียจขวัญ เมื่อเปรียบเทียบกับหนุ่มกรุงอย่าง สมชาย แต่เมื่อเกิดความบาดหมางและเข้าใจผิดระหว่างขวัญกับฝ่ายพ่อของเรียมทำให้สมชาย ยิงขวัญตาย เรียมเกิดความขัดแย้งภายในใจ ระลึกถึงแผลเก่าที่ตนมีส่วนร่วมไว้กับขวัญ และรู้ว่า ตนไม่สามารถมีชีวิตอยู่โดยปราศจากขวัญได้ ความเสียใจอย่างที่สุดนั้นทำให้เรียมกระโดดน้ำ ตามขวัญเป็นเหตุให้มีคที่ขวัญถือปึกคอกจนเสียชีวิต

แผลเก่า เปิดเรื่องด้วยความสัมพันธ์รักของสองหนุ่มสาว ขวัญและเรียม ความรักของทั้งสองดำเนินไปท่ามกลางความขัดแย้ง อุปสรรคของความรักคือความไม่ลงรอย กันระหว่างบิดาของทั้งสอง เมื่อเรียมกล่าวแก่ขวัญอย่างรุนแรงถึงความเป็นศัตรูกันระหว่างพ่อ คนทั้งสอง เป็นการจุดชนวนของอุปสรรค (Conflict) ขึ้น กำหนดพ่อของเรียมเป็นผู้ขัดขวาง ความรักของสองหนุ่มสาวทุกวิถีทาง นับตั้งแต่สนับสนุนเจ้าจ้อย จนถึงขั้นจับเรียมล่ามโซ่ จากนั้นอุปสรรคต่อมาก็คือการที่เรียมถูกพรากจากขวัญโดยการถูกส่งไปบางกอก เมื่อไปอยู่ บางกอกอารยธรรมเมืองก็ทำให้เรียมเปลี่ยนแปลงไป เรียมพบกับสมชายซึ่งดูเหมือนว่ากำลัง จะเป็นคู่รักใหม่ของเรียม เมื่อเรียมกลับมาบางกะปิอีกครั้งเพราะการป่วยของแม่ ขวัญพบว่า เรียมเปลี่ยนแปลงไปส่วนเรียมก็รู้สึกแปลกแยกต่อสภาพบ้านเกิดที่ตนเติบโตมา อุปสรรคหรือ

ความขัดแย้งเหล่านี้ยังคงดำเนินไป เมื่อขวัญรู้ว่าเริ่มกำลังจะถูกพรากไปอีกครั้งทำให้ขวัญรีบมาคัดพบเริ่มขวัญคิดว่าสมชายจะพาเริ่มจากไปจึงทำลายเรือของสมชาย เป็นชนวนให้สมชายเกิดความโกรธและไล่ล่าขวัญ เป็นเหตุให้ขวัญถูกสมชายยิง จมน้ำไป อุปสรรคเหล่านี้ได้ทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จนถึงจุดสูงสุด (climax) คือตอนที่เริ่มต้องตัดสินใจว่าจะกระโดดน้ำตามขวัญไปโดยทิ้งทุกอย่างไว้เบื้องหลังด้วยเห็นแก่ความรักของขวัญที่มีต่อการตัดสินใจของเริ่มเป็นการตัดสินใจที่น่าพาเรื่องราวไปสู่การปิดเรื่องเมื่อ เริ่มกระโดดน้ำลงไปเหตุการณ์ดังลงสู่ความหายนะ และเรื่องราวได้จบลงที่การตายโดยบังเอิญของเริ่มที่ถูกมีดของขวัญปักคอโดยบังเอิญ ทิ้งไว้แต่เรื่องราวของทั้งสองที่กลายเป็นตำนานความรักแห่งท้องทุ่งบางกะปิต่อไป

เรื่องราวข้างต้นนี้หากสรุปตามครรลองของกราฟโครงเรื่องแล้ว จะพบได้ว่านวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* มีการพัฒนาการของเรื่องราวเป็นไปตามลำดับ ตั้งแต่เริ่มเปิดเรื่อง การผูกปมของเรื่อง การขมวดปม จุดสูงสุด จุดอ่อนคลาย จนกระทั่งถึงการปิดเรื่อง อันเป็นองค์ประกอบของโครงเรื่อง ดังจะเห็นได้จากกราฟโครงเรื่องดังต่อไปนี้

จุดกำเนิดความขัดแย้ง--- ความไม่ลงรอยกันระหว่างบิดาของขวัญและเริ่ม

ก. การเปิดเรื่อง

ความสัมพันธ์รักของขวัญและเริ่ม

ข. การผูกปม

มีจุดกำเนิดจากการแพ้ความเรื่อกรูทที่นาของกำนันเรื่องต่อผู้ใหญ่เขียนทำให้ทั้งสองไม่ลงรอยกัน จากนั้นจึงเกิดการต่อต้านความ

- สัมพันธ์รักระหว่างขวัญและเรียม จากฝ่ายก้านั้นเรื่อง นำไปสู่เรื่องราวการขมวดปมนำไปสู่จุดสูงสุดต่อไป
- ค. การขมวดปม เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับขวัญและเรียมทวีความเข้มข้นนำไปสู่การตัดสินใจของตัวละครเรียม เริ่มจาก การขัดขวางความรักของขวัญและเรียม โดยก้านั้นเรื่องและเรียมด้วยการสนับสนุนจ้อยให้เป็นคู่ครองของเรียม จากนั้นได้พยายามลงโทษเรียมอย่างรุนแรงเมื่อพบว่าเรียมกับขวัญยังลอบพบปะรักกัน ต่อมาจึงนำเรียมไปขายที่บางกอกเพื่อปิดหนทางไม่ให้ขวัญและเรียมได้พบกัน เมื่อไปอยู่บางกะปิเรียมพบกับสมชายทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่าง ขวัญและสมชาย เมื่อเรียมจะกลับบางกอกขวัญเผาเรือสมชายเป็นเหตุให้ถูกสมชายยิงและนำไปสู่จุดสูงสุดคือการตัดสินใจของเรียม
- ง. จุดสูงสุด เรียมตัดสินใจกระโดดน้ำตามขวัญ เป็นการตัดสินใจเลือกขวัญแทนสมชาย และยืนยันว่าเรียมรักขวัญและยอมทิ้งทุกอย่างไว้เบื้องหลัง
- จ. จุดอ่อนคลาย ปัญหาอุปสรรคได้คลี่คลายลง จากการตัดสินใจของเรียม และนำพาเรื่องราวไปสู่จุดจบคือการเสียชีวิตของคนทั้งสอง
- ฉ. การปิดเรื่อง การตายโดยบังเอิญของเรียม เมื่อกระโดดน้ำตามขวัญลงไปแล้วถูกมิดของขวัญปักคอ

จะเห็นได้ว่า *แปลแก้ว* เป็นเรื่องราวของความรักที่จบลงด้วยความเศร้า คือการตายของคู่รักทั้งสอง โดยมีอาจจะสมหวังกันได้ในขณะที่ทั้งสองมีชีวิตอยู่ ด้วยเหตุที่มีอุปสรรคกีดขวาง เป็นโครงเรื่องที่มักจะพบเห็นกันทั่วไปในนวนิยายไทยและต่างประเทศ ส่วนที่แตกต่างกันไปก็คือเนื้อเรื่องและรายละเอียดอื่น ๆ ในเรื่อง ซึ่งแตกต่างกันไปตามลีลาของผู้เขียนแต่ละคน และในความต่างนั้นได้สร้างให้ผลงานชิ้นนั้น ๆ ได้รับการยอมรับและจดจำไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเขียนแต่ละคน ไม่ เมืองเดิม

สามารถสร้างให้ *แผลเก่า* เป็นที่ยอมรับและจดจำกันตลอดมาตั้งแต่เมื่อ 50 ปีที่แล้วจนถึงปัจจุบันนี้ได้อย่างไร ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

2. เนื้อเรื่อง

นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* แบ่งออกเป็น 6 บทด้วยกันคือ บทที่ 1 ลูกศัตรู บทที่ 2 คู่สาบาน บทที่ 3 อ้ายขวัญฝากลาย บทที่ 4 สายน้ำเก่า บทที่ 5 เจ้าพ่อบันดาล และบทที่ 6 อวสานอ้ายลูกทุ่ง ดังจะได้นำเสนอโดยละเอียดดังนี้

บทที่ 1 ลูกศัตรู

ขวัญและเรียมเป็นคู่รักหนุ่มสาวแห่งทุ่งบางกะปิ ทั้งสองต่างรักกันและกระเช้าเข้าแห่กันตามประสาคนรัก ที่ริมคลองเมื่อทั้งสองซึ่งอ้ายเรียวและอิกควายคู่กายวิ่งไล่จนเรียมต้องกระโจนลงน้ำเมื่อเห็นว่าอ้ายเรียวกำลังไล่ทัน ขวัญคิดว่าตัวเรียมได้เมื่อเรียมพักเหนื่อยที่ต้นไทรริมตลิ่ง ระหว่างที่พรอครักและกล่าวคำรักกันนั้น ฉับพลันเรียมเกิดความเศร้าอย่างกะทันหันเมื่อนึกถึงอุปสรรคความรักของทั้งสอง นั่นก็คือเรียมพี่ชายตนไม่ชอบขวัญ และกำนันเรื่องพ่อของตนก็ไม่ถูกกับผู้ใหญ่เขียนพ่อของขวัญ พलगเรียมก็กล่าวปรึกษาขวัญถึงปัญหาดังกล่าว แต่ขวัญก็ไม่สามารถแก้ข้อปัญหานี้ได้จึงได้แต่บอกเรียมว่าค่อย ๆ คุยไปก่อน ขวัญก็อดใจจนร้องไห้เจ็บใจวาสนาของตน ได้แต่วาดหวังว่าสักวันผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะเข้าใจกันและทั้งสองจะได้แต่งงานกัน ต่อมาเรียมชักชวนให้ขวัญกลับบ้านเนื่องจากกลัวว่ากำนันเรื่องจะผิดสังเกต ทั้งสองจึงแยกจากกันโดยนัดแนะกันก่อนจากว่าจะพบกันที่ศาลเจ้าพ่อไทรวันพรุ่งนี้

บทที่ 2 คู่สาบาน

ขวัญรอเรียมอย่างกระวนกระวายอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อไทร เมื่อเรียมมาถึงจึงบอกขวัญว่าพี่ชายอยู่บ้านและจ้อยหนุ่มฐานะดีเมืองมื่นที่มาติดพันตนอยู่มาทำให้หลบเลี้ยงลำบาก

เริ่มชักชวนขวัญบูชาเจ้าพ่อไพร่ให้รักของคนทั้งสองยังยืนนาน ขวัญคิดว่าเริ่มไม่เชื่อมั่นในความรักของตนจึงถือมีดหวังกรีดเลือดสาบาน แต่เริ่มห้ามไว้ ทั้งสองจึงขอให้เจ้าพ่อไพร่ร่วมเป็นพยานรักว่าจะซื่อสัตย์ต่อกัน ระหว่างนั้นกำนันเรื่องและพวกเข้ามาพบและได้ทำร้ายเริ่ม ขวัญได้คุกเข่ากราบเท้าขอรื้อกำนันเรื่อง ขณะนั้นจ้อยผู้หมายปองเริ่มหึงขวัญจึงตีหน้าขวัญ เรณูพี่ชายของเริ่มได้ที่ดักฟันขวัญหลบจึงได้แผลจากปลายดาบที่ศีรษะ เริ่มขอรื้อไม่ให้ขวัญทำร้ายพ่อของตน ขวัญยอมยกโทษให้พี่ชายของเริ่มยกแผลนี้ให้เพราะรักเริ่ม แต่กล่าวอาฆาตจ้อย ขวัญใช้ผ้าแพรแดงที่พันรอบศาลเจ้าพ่อเซ็ดแผล กำนันเรื่องจะให้เรณูและจ้อยขอสมมา เริ่มเห็นใจขวัญจึงทวนคำสาบานของขวัญว่าจะรักจะรอกันตลอดชาติ ก่อนแยกย้ายกันกลับบ้านกำนันเรื่องพูดจาสนิทสนมกับขวัญราวกับไม่เคยมีเรื่องบาดหมางกัน ทำให้ขวัญมีความหวังว่าจะได้ยกขันหมากไปหาเริ่มเร็ว ๆ นี้

บทที่ 3 อ้ายขวัญฝากลาย

กำนันเรื่องจับเริ่มตีตรวนขาไว้ที่โรงนา ตามคำขู่ของเรณู เริ่มถูกจองจำไว้ถึง 8 วัน วันที่ 8 จึงฝากจดหมายให้รอดน้องชายนำไปให้ขวัญที่กำลังนอนเจ็บเพราะพิษบาดแผล เมื่อขวัญได้รับข่าวจึงจับดาบและบุกมาที่บ้านเริ่ม ระหว่างนั้นกำนันเรื่อง เรณู และจ้อยต่างก็คุยกันเรื่องจะเอาเริ่มไปขายที่บางกอก จากนั้นจ้อยจะเอาเงินไปได้เริ่มมาเป็นเมีย ขณะนั้นขวัญได้บุกเข้าไปช่วยเริ่มยังโรงนา ขวัญชวนให้เริ่มหนีไปบางกอกด้วยกัน แต่เริ่มยังสับสนและคิดว่าเมื่อไปถึงบางกอกแล้วขวัญอาจจะไปชอบหญิงอื่นจึงขอผลัดเป็นวันมะรืนให้ขวัญมาฟังคำตอบ ระหว่างนั้นขวัญได้ยินเสียงจ้อยซึ่งกำลังวางสุราอวดอ้างว่าไม่กลัวขวัญ เนื่องจากตนกล้าตีหน้าขวัญ ขวัญเจ็บใจจึงดักทำร้ายจ้อยระหว่างทางกลับบ้าน เมื่อมาถึงวัดจ้อยและพวกถูกบุกทำร้ายโดยชายมอมหน้า พวกของจ้อยถูกฟันแขนและขา จ้อยได้ยินเสียงหัวเราะจำได้ว่าเป็นขวัญ พอดีกับที่ถูกชายหน้ามอมสับหน้า 3-4 แผล วันรุ่งขึ้นผู้ใหญ่เขียนได้รับจดหมายจากอำเภอส่งขวัญซึ่งกำลังจับไข้ไปไต่สวนฐานดักทำร้ายจ้อยกับพวก ช่วงบ่ายขวัญถูกอำเภอล่อยตัวเนื่องจากเห็นว่าขวัญเจ็บไข้มา 7-8 วัน ตัวคนเดียวคงจะ

ไปพินิจอยู่กับพวกไม่ไหว แต่ทุกคนเข้าใจดีว่าเป็นฝีมือของขวัญ เรียมรู้สึกภูมิใจและเคารพคนรักเป็นอย่างมาก

บทที่ 4 สายน้ำเก่า

ที่บ้านคุณนายทองคำ เรียมมีความเป็นอยู่อย่างดีในฐานะบุตรสาวบุญธรรม เนื่องจากเรียมมีหน้าตาคล้ายกับ โฉมยง บุตรสาวคุณนายที่เสียชีวิตไปแล้ว เรียมถูกขายให้คุณนายทองคำเพียงหนึ่งร้อยบาท เรียมอยู่พระนครมาเป็นปีที่ 3 จนมีความเป็นชาวกรุง เรียมรักที่จะเป็นลูกคุณนายมากกว่าลูกกำนันเรื่อง โดยมีสมชายหลานชายของคุณนายทองคำเป็นผู้แนะนำพาเรียมไปรู้จักสิ่งต่าง ๆ ในพระนคร เรียมเปรียบเทียบกับสมชายกับขวัญว่าแตกต่างกันราวฟ้าดิน เรียมรู้สึกรังเกียจบางกะปิที่เธอเรียกว่าบ้านนอก แต่ขวัญเป็นสาเหตุที่ทำให้เธอมีโอกาสลืมทุ่งบางกะปิไปได้

กำนันเรื่องส่งจดหมายมาบอกเรียมว่าแม่ป่วยหนัก เรียมอยากไปเยี่ยมแม่ แต่กล่าวกับสมชายอย่างตรงไปตรงมาว่าอายุสภาพความเป็นอยู่ของบ้านที่ทุ่งบางกะปิ แต่สมชายไม่สนใจและได้กล่าวขอความรักจากเรียมขอให้เรียมและตนมีฐานะเสมือนคนกับ โฉมยง เรียมซาบซึ้งแต่ยังไม่ถึงขวัญอยู่เธอจึงขอเวลาไตร่ตรอง สมชายอาสาจะไปส่งเรียมที่บางกะปิด้วยเรือของตน

ข้างฝ่ายขวัญ เมื่อ 3 ปีที่แล้วผิคนัดกับเรียมเนื่องจากรอเวลาให้ผ่านไป 2-3 วันจึงค่อยปรากฏตัวหลังจากถูกเจ้าหน้าที่อำเภอเรียกไปสอบ เมื่อไปปรับเรียมพบว่าเรียมถูกส่งไปบางกอกแล้ว ขวัญเฝ้าติดตามหาเรียมไปทั่วในบางกอกเป็นเวลา 3 เดือนแต่ไม่พบเนื่องจากไม่ทราบที่อยู่แน่นอน ทราบเพียงชื่อคุณนายทองคำ ขวัญกลับมาทุ่งบางกะปิด้วยความผิดหวัง ขวัญมีชีวิตอยู่อย่างคนเจ้าทุกข์ตลอดเวลา 3 ปีที่เรียมจากไป ขวัญมักจะไปที่ศาลเจ้าพ่อไทรเสมอ ๆ

วันหนึ่งขณะที่ขวัญจู๋ย้ายเรียวกลับจากศาลเจ้าพ่อ เรียมนั่งเรียนต์ของสมชายผ่านมาแต่ขวัญจำเรียมไม่ได้ เรียมมาถึงทุ่งบางกะปิด้วยความรู้สึกอายในสภาพเดิมของตน ภาพขวัญที่เรียมเห็นระหว่างทางนั้นเรียมรู้สึกที่ขวัญเป็นชายบ้านนอกคนหนึ่ง แต่เมื่อเรียมระลึกถึงความหลังที่เคยรักกันทำให้เรียมมีอาจจะลืมขวัญไปได้ ขณะนั้นขวัญได้ลอบลอบคอยมาพบริมตลิ่งที่เรียมนั่งอยู่ เรียมทักทายขวัญด้วยภาษาคนกรุง ขวัญพยายามบอกเรียมว่าตนสามารถได้เรียมจากคุณนายทองคำได้ แต่เรียมปฏิเสธว่าตนสุขสบายดี ทำให้ขวัญตกใจมาก ถ้ามเรื่องสมชาย เรียมว่าเป็นเพื่อนชาย สร้างความผิดหวังให้ขวัญเป็นอย่างมากเพราะกรุงเทพฯ ทำให้เรียมเปลี่ยนแปลงไป ขวัญชวนเรียมไปหาเจ้าพ่อด้วยกัน เรียมรับคำเสียไม่ได้ โดยสัญญาว่าคืนนี้จะพบกันที่หน้าบ้านเรียม แต่เรียมผิดสัญญาโดยรีบกลับพระนครก่อนกำหนดเนื่องจากไม่อยากจะไปพบขวัญ

ขวัญดีใจเรื่องได้พบกับเรียม ว่าเรียมเป็นครั้งแรกในรอบสามปี แต่เมื่อไปพบเรียมตามกำหนดนัดพบว่าเรียมได้จากไปแล้ว ขวัญเสียใจมากคร่ำครวญตัดพ้อถึงเรียม และว่ายน้ำตามสายน้ำเก่าที่ฝัารอเรียมมากกว่าสามปีกลับไป

บทที่ 5 เจ้าพ่อบันดาล

เมื่อเรียมกลับจากบางกะปิมายังบางกอก เรียมรู้สึกไม่มีความสุขเนื่องจากหลับตาครั้งใดก็นึกถึงขวัญทุกครั้งและรู้สึกละอายใจที่รังเกียจขวัญ เรียมนึกถึงความหลังที่ยังรักกับขวัญอย่างมีความสุข นึกถึงความสุขทุกซ์ที่ได้พบด้วยกัน วันรุ่งขึ้นกำนันเรื่องและรอดมาแจ้งข่าวว่าแม่ของเรียมป่วยหนัก เรียมเก็บเสื้อผ้าเตรียมไปอยู่บางกะปิหลายวันด้วยความเต็มใจ ระหว่างที่เรียมอยู่บ้าน ขวัญลอบเข้ามาพบเรียม ขวัญบอกว่าตนได้ฆ่าจ้อยตายเสียแล้วที่เมืองมื่นเพราะไม่ยอมให้จ้อยไปไถตัวเรียม ขวัญพยายามเก็บเงินสะสมเพื่อไถตัวเรียมเสียเอง ขวัญและเรียมต่างคุยกันอย่างเข้าใจกันดี ด้วยเรียมเห็นใจความรักและความซื่อของขวัญ เรียมยืนยันว่าตนไม่คิดรักหนุ่มบางกอกเพราะตนตกเป็นของขวัญแล้ว แต่ถึงอย่างไรความ

รู้สึกของเรียมก็เปลี่ยนไปเมื่อขวัญกล่าวคำเกี่ยวพาราสิเรียมมิได้ช่วยอายุหรือสะท้อนอารมณ์เหมือนก่อนไปอยู่พระนคร ตอนนี่เธอกลับมีเพียงความรู้สึกสงสารขวัญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

วันรุ่งขึ้นเรียมได้รับคำสั่งจากพ่อให้ไปบนบานศาลเข้าพ่อไทรให้แม่ของตนหายป่วย ขวัญไปคัดกรอพบเรียม เรียมบอกขวัญว่าอยากอยู่บางกะปิตลอดไป ขวัญเชื่อในความคิดดีลึกลับของเจ้าพ่อไทรที่คลั่งบันดาลให้เกิดขึ้น แต่อย่างไรเรียมก็ต้องกลับไปบางกอกเนื่องจากตนเป็นสมบัติของคุณนายทองคำ ขวัญว่าตามใจเรียม ระหว่างนั้นรอดซึ่งคู่กันทางให้ส่งเสียงสัญญาณว่ามีคนมา ขวัญจึงแยกตัวกลับไปก่อนที่กำนันเรื่องและพวกเขาจะมาพบ เนื่องจากเรียมออกมาศาลเป็นเวลานานผิคลั่งเกิด ทำให้กำนันระแวงว่าขวัญจะมาดักกัดตัว เพราะเรียมคงไม่รักขวัญอีกต่อไปแล้ว

บทที่ 6 อวสานอายลูกทุ่ง

ตลอด 3 วันที่เรียมอยู่พยาบาลแม่ที่บางกะปิ ขวัญลอบพบเรียมในเวลาสี่ทุ่มที่เดือนขึ้นแล้ว เนื่องจากเรียมกลัวที่จะต้องว่ายน้ำในคลอง และไม่มีข้ออ้างเรื่องมาเลี้ยงควายเช่นสมัยก่อน วันที่ 4 แม่ของเรียมก็ถึงแก่กรรม กำนันเรื่องจัดงานศพที่บ้าน พรรคพวกของเรียม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเลงได้เข้ามาด้วยกันกินเหล้ากันอย่างครึกครื้น ด้วยเจ้าเรียมเกรงว่าขวัญจะลอบเข้ามาพบเรียม ต่อมาขวัญได้เข้ามาที่บ้านเพื่อเคารพศพเริ่ม สร้างความตระหนกให้แก่กำนันเรื่อง เรียม และพรรคพวกมาก ทุกคนพยายามเข้ามาขัดขวางขวัญแต่ขวัญกล่าวว่าตนถือดอกไม้รูปเทียนมาด้วยเพื่อมาไหว้ศพ ขวัญว่าเจ้าแฉ่งเพื่อนของตนซึ่งกลายเป็นหนึ่งในพรรคพวกของเรียมว่าเอาชื่อของตนมาลือให้เรียมได้ฮับอาย ขวัญขอร้องกำนันเรื่องให้ตนได้เข้าไปเพื่อขอโหลิกรรม กำนันเรื่องอนุญาต ขวัญเดินไปที่เรียมเพื่อให้เรียมร่วมอธิษฐานต่อหน้าศพเริ่มกับตน กำนันปรามเรียมที่จะเข้าไปขัดขวางเพราะได้กล่าวอนุญาตไปแล้วให้ขวัญเข้ามาได้

เมื่อเสร็จพิธีกำนันเรื่องตกแต่งเก็บกวาด โรงนาอันเป็นที่ตายของเริ่มตามคำแนะนำของเริ่ม เริ่มรู้สึกเศร้าใจว่าจะถึงกำหนดกลับบ้านกอก เริ่มปรับทุกข์กับขวัญเสมอ วันหนึ่งขวัญนัดแนะกับเริ่มว่าให้ไปพบกันที่วัดซึ่งเป็นที่พักของเริ่ม ระหว่างทางกลับขวัญชักชวนเริ่มว่าอย่าด้วยกัน

วันรุ่งขึ้นขวัญเตรียมตัวจะไปหาเริ่มตามปกติ ผู้ใหญ่เขียนสังเกตว่าลูกชายอารมณ์ดี แต่ใบหน้าหมองคล้ำกว่าปกติ อ้ายเริ่มก็มีท่าทางประหลาดราวกลับไม่รู้จักขวัญ ระหว่างที่เดินผ่านทุ่งข้าวจึงจ้องรอกหัก หมาที่เลี้ยงไว้ก็วิ่งพันแข้งพันขาไปตลอดทาง ขวัญรู้สึกหวาดหวั่นคิดไปว่าเป็นลาง แต่ความคิดถึงเริ่มมีมากกว่าจึงออกจากบ้านเพื่อไปพบเริ่มโดยเร็ว สมชายและเพื่อนมารับเริ่มกะทันหันเนื่องจากคุณนายทองคำไม่สบาย เริ่มจึงเตรียมตัวกลับทันที แต่ก่อนกลับได้พากันไปเดินเล่นเสียก่อน รอดจึงรีบไปบอกข่าวแก่ขวัญ ระหว่างนั้นขวัญได้ลอบเฝ้าเรือของสมชายด้วยคิดเค้นว่าเริ่มคงจะไปอยู่กับหนุ่มบางกอก ทุกคนพยายามตามหาคนเฝ้าเรือ เริ่มซึ่งรู้ว่าขวัญมักจะซ่อนอยู่ที่ไหนเมื่อมาคอยเธอ ได้ร้องเรียกขวัญเมื่อมาถึงดงโสน ทำให้สมชายและสังคยยกปืนขึ้นเล็งและร้องให้ขวัญออกมา ขวัญจึงปรากฏตัวขึ้นและตัดพ้อเริ่มว่าเปลี่ยนใจจากตน ทำให้สมชายเข้าใจว่าขวัญถูกเริ่มเตรียมยกปืนขึ้นจะยิงขวัญ รอดน้องของเริ่มกระโดดผลักปืน ทำให้สังคยซึ่งไม่รู้ว่าเป็นรอกชกจนล้มลงไป ขวัญโกรธมากจึงวิ่งเข้าทางสังคย แฉ่ง และตรงเข้าประชิดตัวเริ่มซึ่งหลบอยู่หลังเริ่ม ทำให้สมชายเข้าใจว่าจะเข้ามาทำร้ายเริ่มจึงยิงขวัญล้มลง เมื่อเริ่มควาเข้าหาขวัญ ขวัญถอยหนีและกล่าวหาว่าเริ่มเป็นคนฆ่าตน ขวัญกระเสือกกระสนไปตายยังฝั่งที่เคยพลอดรักกับเริ่มเมื่อ 3 ปีก่อนอันเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อไทร แต่ไม่สามารถไปถึงจึงล้มตายในน้ำ ก่อนตายได้เรียกเริ่มอยู่ตลอดเวลา เริ่มสลัดแขน จากเรือซึ่งยึดตัวเริ่มไว้ และกระโดดไปหาขวัญที่เริ่มเรียกว่าเป็นศักรักของตน โดยดำน้ำไปอย่างแรงเพื่อกอดขวัญ เป็นเหตุให้ปลายมีดซึ่งขวัญกำอยู่แน่นเมื่อตาย สวนคอเริ่มเสียชีวิต เหลือไว้แต่วิญญาณรักของทั้งสองที่ยังอยู่เป็นเจ้าแม่แห่งความรัก และเจ้าพ่อแห่งลำน้ำทุ่งบางกะปิอยู่ตลอดกาลนาน

จะเห็นได้ว่าในแต่ละบทนั้นไม่ว่าจะเป็นเมืองเดิม ให้ชื่อเรื่องเป็นการสรุปประเด็นสำคัญของเรื่อง นั่นก็คือ ในบทลูกศัตรูเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของคู่รักซึ่งทั้งสองต่างก็เป็นลูกของศัตรูของกันและกัน เนื่องจากบิดาของทั้งสองเป็นศัตรูกัน ในบทคู่สาบาน ขวัญและเรียมต่างแสดงความจริงใจในความรักต่อกันด้วยการสาบานว่าจะรักและซื่อสัตย์ต่อกันที่หน้าศาลเจ้าพ่อไทร ในบทอ้ายขวัญฝากลาย ขวัญได้แสดงความเป็นนักเลงบ้านทุ่งด้วยการฝ่าเข้าไปเพื่อช่วยเรียมจากการกักขัง และขวัญได้แก้แค้นฝากรอยบากให้จ้อยเป็นที่ระลึกที่จ้อยได้เคยถีบหน้าตน ในบทสายน้ำเก่า เรียมซึ่งถูกพรากไปขายยังกรุงเทพฯ นั้นแม้ว่าจะมีชีวิตที่สุขสบายยังบ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคนรักใหม่ชื่อสมชาย ซึ่งทั้งแม่น้ำเจ้าพระยาและสมชายเปรียบเสมือนสายน้ำใหม่ แทนที่คลองแสนแสบและขวัญซึ่งเปรียบเสมือนสายน้ำเก่าที่เรียมยังคงระลึกถึงอยู่เสมอ ในบทเจ้าพ่อบันดาล เป็นตอนที่เรียมกลับมาพยาบาลแม่อีกครั้งและเต็มใจที่จะพุดจากกับขวัญต่างจากครั้งก่อนที่เรียมหนีกลับไปทำให้ขวัญต้องไปร้องให้คร่ำครวญกับเจ้าพ่อไทรอธิษฐานขอให้เจ้าพ่อช่วยให้เรียมกลับมาทุ่งบางกะปิและเป็นคู่รักของมันอีกครั้ง ดังนั้น เมื่อเรียมพุดจากกับขวัญอย่างดีขวัญจึงกล่าวกับเรียมว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้าพ่อบันดาลให้เป็นไป ซึ่งเรียมเห็นด้วยเนื่องจากก่อนที่จะมาบางกะปิคราวนี้ตนทรมานทรมานถึงความหลังของตนและขวัญ และยังได้ยื่นเสียงเรียกอีกด้วย ในบททอसानอ้ายลูกทุ่ง เป็นบทที่ขวัญเสียชีวิตอันเป็นบทสุดท้ายของเรื่องที่ทำให้เรื่องความรักของหนุ่มสาวทั้งสองกลายเป็นอมตะด้วยความไม่สมหวังในรัก และแสดงให้เห็นความจริงจังต่อความรักของหนุ่มลูกทุ่งที่สามารถทำทุกอย่างโดยไม่คิดชีวิตเพื่อความรักของตน และเรียมผู้ที่มีความขัดแย้งระหว่างความเป็นสาวชาวบ้านกับสาวชาวกรุง แต่ท้ายที่สุดความรักอันบริสุทธิ์ของหนุ่มลูกทุ่งก็เอาชนะใจเธอทำให้เธอแสดงตนกับทุกคนโดยไม่อายต่อสายตาใครอีกต่อไปเป็นเหตุให้เธอเสียชีวิตลง

3. ตัวละคร (Character)

เมื่อก้าวถึงตัวละครนักวิจารณ์วรรณกรรมส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากหากขาดตัวละครเสียแล้วเรื่องคงไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เพราะตัว

ละครเป็นผู้ที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปได้ นับตั้งแต่ขวัญและเรียมได้กำเนิดมาจากจินตนาการของไม้ เมืองเดิม จากปี พ.ศ. 2474 เป็นต้นมา ค่านานรักของหนุ่มสาวชาวทุ่งกุลันี่สร้างความประทับใจให้กับชาวไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้และทั้งนั้นส่วนหนึ่งเนื่องมาจากลักษณะนิสัยของตัวละครทั้งสองมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ความรู้สึกที่แสดงออกมาราวกับบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริง เมื่อทั้งสองต้องจบชีวิตลงจึงสร้างความรันทดใจให้กับผู้อ่านและผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง

ถึงแม้ว่าขวัญและเรียมจะเป็นตัวละครที่นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*จะขาดเสียไม่ได้ เนื่องจากเป็นผู้ดำเนินเรื่องราวทั้งหมด ทว่าตัวละครอื่นก็ส่งเสริมให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์เช่นกัน ตัวละครในนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*นั้น ผู้อ่านสามารถแยกแยะฝ่ายตัวละครเอก และฝ่ายตรงข้ามตัวละครเอกได้ชัดเจน อาทิ ขวัญและเรียมคือตัวละครเอกของเรื่องที่มีผู้ที่เห็นชอบในความรักของคนทั้งสองเพียงแม่และเจ้ารอดน้องชายของเรียม และผู้ใหญ่เขียนพ่อของขวัญเท่านั้น ส่วนตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามผู้คอยขัดขวางความรักของทั้งสองนั้นประกอบด้วย กำนันเรื่อง เจ้าเรียม เจ้าจ้อย สมชาย ดังนั้นสิ่งที่กล่าวต่อไปจึงเป็นเรื่องราวของตัวละครซึ่งมีลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ผู้ซึ่งทำให้เรื่องราวดำเนินเรื่องไปได้ โดยสามารถจำแนกตัวละครของเรื่อง*แผลเก่า*อย่างละเอียดได้ตามบทบาท แบ่งเป็นตัวละครเอก หรือตัวสำคัญ และ กลุ่มตัวละครประกอบ¹²

ตัวละครเอก

สำหรับตัวละครเรื่อง *แผลเก่า* ตัวละครที่จัดได้ว่าเป็นตัวละครเอกที่เด่นชัดที่สุดคือ คู่รัก ขวัญและเรียม ทั้งนี้ขวัญและเรียมเป็นตัวละครที่ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบสร้างรสให้แก่เรื่องไม่ว่าจะเริ่มต้นด้วยความรักอันหวานชื่น จนกระทั่งถึงการตายอันแสนรันทด อีกทั้ง ทั้งสองยังมีความเกี่ยวข้องกับชื่อเรื่องโดยตรงอีกด้วย มีหลายครั้งที่ตัวละครเอ่ยถึงชื่อเรื่องโดยอุปมาว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตน เช่นครั้งหนึ่งเมื่อเรียมผู้ซึ่งย้ายถิ่น

¹² สายทิพย์ นุกุลกิจ, *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*, หน้า 121.

พำนักไปยังเมืองหลวงได้นั่งระลึกถึงความหลังอันเป็นที่เธอเรียกว่าแผลว่า "แต่ก็นายขวัญ
นี่เองทำให้เริ่มหัวใจเป็นแผล และลิ้มบางกะปิคลองปลายน้ำทุ่งนา และต้นไทรเสียมิได้"¹³
ข้างฝ่ายเจ้าขวัญ เมื่อคำนึงถึงเริ่มที่ตนรัก สิ่งที่ย้ำเตือนให้นึกถึงเรื่องราวในอดีต ก็คือ "เมื่อ
เห็นชายแพรวแดงซึ่งกรังไปด้วยเลือดเก่าของมันและเก่าคร่ำคร่า มันก็อดคลำแผลที่ขมับมิได้
เป็นแผลเก่าเมื่อ 3 ปีโน้น แผลรักแผลใคร่ ซึ่งมันยอมอุทิศให้แก่ยายเรียม เพราะห็นแก่เจ้า
เรียม"¹⁴ และเมื่อเริ่มสาวชาวกรุงกลับมาเยี่ยมบ้าน ระหว่างที่นั่งอยู่บนเรือเหม่อมองดู
บรรยากาศท้องทุ่งบางกะปิอันเป็นความหลังเธอได้หวนกลับไปนึกถึงขวัญอีกครั้ง "แม่เดี๋ยวนี้
เธอสมัครใจเรียกเขาว่านายขวัญด้วยความรู้สึกครั้งใหม่ของเธอก็จริง แต่ความรู้สึกครั้งเก่าของ
เธอบังคับ ให้เริ่มคิดไม่วาย แผลรักหลังหัวใจกำลังกลัดหนองขึ้นอีก ในเมื่อมาเห็นคลอง
ปลายน้ำตลิ่งเก่า น้ำใสไหลเขียว และร่มไทรอันเป็นธรรมชาติของบางกะปิแทบจะฆ่าเธอ
เสีย"¹⁵

ครั้นเมื่อขวัญและเรียมนัดแนะกันมาที่ศาลเจ้าพ่อไทรอีกครั้ง เรียมฟังขวัญ
พรรำรำพันถึงความรักและขอพรจากเจ้าพ่อให้ความรักของทั้งสองประสบความสุขสำเร็จ "เจ้า
เรียมฟังเพลิน เธอมองดูความครึ้มของร่มเงาบนหลังศาลรู้สึกเยือกเย็นเจิบเหงาจนพูดไม่
ถูก เหลียว เห็นแผลเจ้าขวัญต้องสะดุ้งใจเยือก เป็นแผลเก่านานปีซึ่งสลักใจเธอให้ลิ้มเจ้าขวัญ
เสียมิได้ตลอดชีวิต"¹⁶ ในตอนท้ายเมื่อขวัญถูกสมชายยิงบาดเจ็บสาหัส ก่อนที่จะเสียชีวิตเมื่อ
เริ่มเข้าไปประคองขวัญห้ามไว้ด้วยความเข้าใจผิดว่าเริ่มรักอยู่กับสมชาย "โอ้เรียม เจ้ามาที่
แท้ เจ้ามาผิว เรียมเอ๋ย เจ้ามาผิวของเจ้าด้วยมือคนอื่น ฟังเจ้าด้วยใจซื้อแผลเก่าของพี่เป็น
แผลรัก แผลรอ เรียมเอ๋ย อีเรียม อีเรียมแผลใหม่นี้เป็นแผลจากของกู เพราะมึงซัง"¹⁷

¹³ ไม้ เมืองเดิม, แผลเก่า, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บางหลวง, 2537๗, หน้า 48.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55..

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

ผู้อ่านสามารถตีความ "แผล" หรือ "แผลเก่า" ของขวัญและเรียมได้ว่า เป็นทั้งแผลที่ขวัญถูกฟันจนเกิดเป็นแผลเป็นให้ทั้งสองระลึกถึงความหลัง และเป็นทั้งเรื่องราวในอดีตที่ทำให้ทั้งสองหวนคิดถึง ไม่ว่าจะป็นหัวใจที่เป็นแผล แผลรักหลังหัวใจที่กำลังกลัดหนอง และแผลเก่าของเจ้าขวัญที่ทำให้เรียมต้องระลึกถึงเรื่องราวเก่า อีกทั้งเป็นแผลรักแผลใคร่ เป็นแผลเก่าแผลรัก แผลรอ ของเจ้าขวัญ

ดังนั้นทั้งขวัญและเรียมจึงเป็นตัวละครเอกอย่างที่เรื่องแผลเก่า ไม่สามารถขาดไปได้ เป็นตัวละครเอก (Protagonist) ที่ต้องผจญกับโชคชะตา (fate) และต้องต่อสู้กับอุปสรรค (conflict) ร่วมกัน โดยมีฝ่ายตรงข้าม (Antagonist) ซึ่งคอยเฝ้าขัดขวางความรักของทั้งสองอยู่ตลอดเวลา คงจะเห็นลักษณะของขวัญและเรียมจากการวิเคราะห์โดยละเอียดดังต่อไปนี้

ขวัญ

ขวัญ เป็นตัวแทนชายหนุ่มบ้านทุ่งที่สร้างความประทับใจให้กับผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้อ่านเพศหญิงทั้งหลายด้วยหัวใจรักของขวัญที่ทุ่มเทให้แก่เรียมเพียงผู้เดียว ไม้ เมืองเดิม สร้างให้ขวัญมีพฤติกรรมต่างจากชายชาวไทยทั่วไป หรือแม้แต่พระเอกชาวไทยทั่วไป เช่นขุนแผน หรือแม้แต่จะเตี๊ยะของยาขอบ ที่ต่างก็แสดงความเป็นชายที่ต้องตาต้องใจสตรีด้วยการมีภรรยาหลายคน ทว่าขวัญกลับคิดคำนึงแต่เพียงเรียมผู้เดียว ด้วยการที่ ไม้ เมืองเดิม มิได้เอ่ยถึงสตรีผู้อื่นนอกจากแม่ของเรียมและขวัญเลยตลอดเรื่อง ขวัญ เป็นชายหนุ่มที่มีอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหวไปตามเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตน กล่าวได้ว่าขวัญตัดสินใจต่างๆ ตามอารมณ์ความรู้สึกให้เป็นใหญ่ มิต่างจากตัวละครในยุคโรแมนติกในศตวรรษที่ 19 ของนวนิยายตะวันตก

ในตอนต้นเรื่องขวัญมีแต่ความสดใสรุ่งเรือง เข้าแห่กับเรียมตามประสาคนรักชอบพอ ด้วยความเป็น "เจ้าหนุ่มร่างงามล้ำสันผิวล้ำหน้าคาชื่อลมคาย" ทำให้เรียมรู้สึกพอ

ใจอยู่ไม่น้อย ขวัญเป็นผู้ที่มีความสามารถหลายด้าน เด่นกว่าหนุ่มอื่น ๆ ในท้องทุ่งบางกะปิด้วยกัน นอกจากขวัญจะเป็นนักเลงที่ถึงขั้นเป็นจ้าวแห่งทุ่งบางกะปิแล้ว ขวัญยังมีความชำนาญด้านดนตรี โดยขวัญจะเป่าขลุ่ยอยู่เป็นนิจ ในขณะที่ไม้ เมืองเดิมไม่กล่าวถึงความสามารถนี้กับตัวละครอื่นเลย นอกจากนั้นขวัญยังสามารถค้นกลอนสดเกี่ยวพาราตีเรียงตามสมัยของชายไทยสมัยนั้น

ขวัญเป็นตัวละครที่มีอารมณ์อ่อนไหว มีบุคลิกภาพที่หากไม่วิเคราะห์โดยละเอียดแล้วดูเหมือนว่าจะเป็นคนที่มีความขัดแย้งกันอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่ขวัญเป็นนักเลงที่คนเกรงกลัวกันทั้งทุ่งบางกะปิจนถึงละแวกเมืองมีน ขวัญเก่งเรื่องตีรันฟันแทง ปีนคนร่าเรียงอารมณ์ดีคอยเข้าหยอกเรียม แต่เมื่อมีอุปสรรคเรื่องความรักระหว่างตนเองและเรียม ขวัญถึงกับเสียน้ำตาให้กับเรื่องนี้หลายครั้ง เริ่มตั้งแต่ต้นเรื่องระหว่างที่ทั้งสองกำลังพัวพันรักกันอยู่ในคลองเมื่อเรียมนึกถึงอุปสรรคของความรักทำให้ร้องไห้ ก็ "เหลือที่เจ้าขวัญจะใจแข็งอีกต่อไป ชบหน้าลงกับหัวเจ้าเรียม น้ำตาไหลหยดลงเส้นผม"¹⁸ เมื่อทั้งสองร่วมสาบานรักกันที่หน้าศาลเจ้าพ่อไทร เมื่อเรียมนึกถึงวาสนาน้อยของตน "เจ้าเรียมร้องไห้กระซิก ๆ และค่อย ๆ ดั่งขึ้นทุกขณะเจ้าขวัญก็ขบกรามกรอด ๆ เพื่อทนทานต่อความทุกข์ใจ ครั้นได้ยินเสียงเจ้าเรียมสะอื้นก็เลยกลั้นไม่ไหวปล่อยน้ำตาพรากลงนองคิน"¹⁹ ขวัญร้องไห้ส่งสารเรียมเมื่อเข้าไปช่วยเรียมซึ่งถูกพ่อจับล่ามโซ่อยู่ที่โรงนา "เจ้าขวัญตรงเข้าประคองแขนสั้นระริก มือลูบคลำโซ่เส้นใหญ่ที่ขื่อเท้า น้ำตาหยดในฉับพลัน"²⁰

การร้องไห้ของขวัญทุกครั้งเกิดมาจากความรักที่มีต่อเรียม ขวัญเป็นชายหนุ่มที่มีอารมณ์อ่อนไหว มี "ความเดือดร้อนทุกข์ในนิตย"²¹ ที่ใช้อารมณ์เป็นเครื่องแสดงความเป็น

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

ตัวคน ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์รักที่สามารถทำได้ทุกอย่างเพื่อความรัก ไม่ว่าจะเป็นการร้องไห้จน
ถึงการฆ่าคนที่หมายปองคนรักของตน

ข้าแค้นอ้ายจ้อยจนข้าต้องสาบานต่อหน้าศาลเจ้าพ่อของเราว่า ถ้าอ้ายจ้อยอยู่ ข้าก็จะ ตาย
เพราะเมื่อมันเอาเงิน ไปถ่ายเจ้าแล้วเจ้าก็ต้องเป็นเมียมัน ข้าทนดูไม่ไหว ข้าทนดูอ้ายจ้อย
เป็นศัวเจ้าไม่ได้เลย เรียมพี่ฆ่าอ้ายจ้อยตายเสียนานแล้ว(...) เรียมสะอื้นถอย ตัวเธอเพิ่งรู้
ว่าเจ้าจ้อยตายแล้ว เพราะมือเจ้าขวัญ และเพราะเธอคนเดียวที่ทำให้เจ้า ขวัญฆ่าคน
จะมีมิ่งไหมที่คนรักของเธอจริงอย่างอ้ายขวัญ²²

ขวัญเป็นชายชาตินักเลงคนหนึ่ง ความเป็นนักเลงของขวัญเปรียบเสมือนกับ
การเป็นนักรบที่รักชาติ แต่การรบของขวัญทุกครั้งเป็นด้วยความรักที่มีต่อเรียม ถึงแม้บางครั้ง
จะประสบความลำบากใจเมื่อศัตรูคือพ่อและพี่ของหญิงที่ตนรัก

ความกระอักกระอ่วนของเจ้าขวัญถึงที่สุด ไม่รู้จะหาคำใดมาปลอบเจ้าเรียมอีกได้ เพราะ
อะไรมันก็จริงของเจ้าทั้งสิ้น ตลอดย่านปลายน้ำตลอดทุ่งเวียงบางกะปิและ แสนแสบทั้ง
สองฟากเจ้าขวัญไม่กลัวไม่พรันใครผีสาวนาง ไม่นักเลงทุก ๆ รุ่น และหนุ่มคะนองกำลัง
แตกเปลี่ยวไม่ว่าหน้าไหนบางไหน เมื่อออกชื่อเจ้าขวัญลูกบ้านทุ่งปลายน้ำบางกะปิ แล้ว
ต้องรู้จักตีเหล็กหมด เมื่อไม่เหล็กก็เจอกันเท่านั้นเอง แต่นี่ละตาเรืองเอ๋ย อ้ายเรียมเอ๋ย ล้วน
แต่สังคยาตีที่สำคัญของเจ้าเรียมทั้งสิ้นจะทำลงไป ยังไง²³

นักเลงอย่างขวัญเป็นนักเลงที่ไม่ เมืองเดิม กล่าวว่ เป็นนักเลงแท้ นักเลงที่ดี
ต้องไม่รังแกคนที่อ่อนแอกว่า ไม่ลอบทำร้ายใคร ผู้กินซึ่ง ๆ หน้า กล้าสู้กล้ารับผิชอบ
การกระทำของตน ต่างจากจ้อยและเรียมที่ลอบทำร้ายเมื่อขวัญเผลอ และครันเมื่อกำนันเรื่อง
ขอร้องไม่ให้ทำร้ายคนทั้งสอง "เจ้าขวัญพูดไม่ออกสันดานนักเลงของมันทำให้คล้ายโมโห

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 75-76.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

ใจคอตื่นตันเมื่อเห็นตาเรืองพุดโอนอ่อน และก็เพราะความรักความสงสารเจ้าเรียมกลัดกลุ้มอยู่ในหัวใจ"²⁴ แม้ว่าขวัญกล่าวอาฆาตจ้อยไว้แต่ขวัญก็ยังไม่ทำร้ายจ้อย จนกระทั่งเมื่อได้ยินจ้อยหมิ่นประมาทตนว่า "ถ้าฉันกลัวอายขวัญ วันนั้นฉันไม่ตีมันหรอก"²⁵ ขวัญสั่งสอนจ้อยให้เพียงหลาบจำให้ได้อายด้วยการพินหน้าให้เป็นแผลเป็น ต่อเมื่อกลัวว่าจ้อยจะซื้อตัวเรียมจึงสังหารจ้อยเสีย

ขวัญเป็นหนุ่มลูกทุ่งที่มองโลกในแง่ดี ยึดมั่นในสิ่งที่ตนรักและบูชาอย่างซื่อสัตย์และจริงจัง ถึงแม้ว่าขวัญจะต้องประสบความทุกข์จากอุปสรรคในความรัก แต่ขวัญจะมองปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างมีความหวังทุกครั้ง เห็นได้ชัดจากเมื่อตอนที่ขวัญถูกลอบทำร้ายอย่างเสียนักเลงโดยเจ้าจ้อยตีบหน้าขวัญ เรียมดักฟันข้างหลัง แต่เมื่อกำนันเรื่องพุดจาขอ ร้องด้วยดี ขวัญกลับยินยอมโดยดี อีกทั้งยังตั้งความหวังโดยไม่คิดว่าสิ่งที่กำนันพุดเป็นเพียงการเอาตัวรอดขอไปทีเท่านั้น เพราะ "ตลอดทางกลับบ้านก่อนที่จะแยกกัน ทั้งตาเรืองและเจ้าขวัญหนุ่มพุดจาสนิทสนมเหมือนเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงที่รักกันมาแต่ครั้งไหน ๆ ทำให้เจ้าเรียมโล่งอกขึ้นอีกถนัด มองเห็นขันหมากผู้ใหญ่เขียนกำลังเดินตัดทุ่งเข้าเฝ้าเจ้าในคามฝัน"²⁶ ต่อมาถึงแม้ว่าจะรู้ว่าเรียมเปลี่ยนจากสาวบ้านนอกเป็นสาวชาวกรุงทั้งร่างกายและจิตใจ เรียมหนีตนกลับกรุงเทพฯ ก่อนถึงกำหนดนัด แต่ขวัญก็กลับคิดรอคอยเรียมอย่างมีความหวัง "โอ้-เรียมฉันไม่เปลี่ยนใบหญ้าเปลี่ยนสี กุ้งปลาที่ลอกคราบไปแล้ว พี่ยังไม่यरักเจ้าเลย พี่จะคอยเจ้าต่อไปอีกเมื่อเจ้าเบื่อบางกอกเจ้าก็คงคิดถึงพี่มั่ง กลับมาหาพี่มั่ง"²⁷

สิ่งที่ขวัญยึดมั่นถือเป็นที่พึ่งในชีวิตของคนอย่างจริงจังคือเจ้าพ่อไทร เป็นความเชื่อความศรัทธาของขวัญ โดยที่ ไม้ เมืองเดิม มิได้กล่าวถึงความศรัทธาของขวัญต่อ

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

พุทธศาสนาเลย ขวัญถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมาในชีวิตเป็นเพราะแรงบันดาลจากเจ้าพ่อไทร เนื่องจากตนได้เป็นลูกของเจ้าพ่อตั้งแต่ยังเล็ก ทุกครั้งที่ขวัญมีความทุกข์และความสุข และความทุกข์อันมากมายของขวัญย่อมเกิดความไม่สมหวังในรักกับเรียม และความสุขของขวัญคือขวัญได้อยู่ใกล้และมีความสุขกับเรียม ขวัญจะต้องไปที่ศาลเจ้าพ่อไทรทุกครั้งหรือเมื่อคนใกล้ชิดเช่นเรียมได้ดีมีความสุขขวัญจะถือว่าเป็นเพราะเจ้าพ่อไปด้วย เช่นที่ขวัญกล่าวให้เรียมไปกราบเจ้าพ่อ เรียมปฏิเสธว่าไม่รู้จะไปทำไม ขวัญว่า "ก็ไปกราบไหว้บูชาท่านอย่างก่อนมังนะซี คูรี, เจ้าหายไปเป็นนานสองนานจนได้ดีก็เพราะเราเป็นลูกท่านไม่ใช่หรือ"²⁸ และยังเมื่อเรียมจากไปมีเวลาว่างครั้งใดขวัญต้องไปที่ศาลเจ้าพ่อเพื่อว่าที่ขวัญจะได้ "บนบานอธิษฐานและเล่ารำพันทุกข์ร้อนไปบ้าง"²⁹ ความศรัทธาในเจ้าพ่อของขวัญนั้นมีมากเสียจนกระทั่งเมื่ออธิษฐานไว้ว่าจะตายเสียที่ศาลแห่งนี้ "ศาลเจ้าพ่อเป็นที่นัดที่คอย เป็นที่อยู่ที่ตายของข้า ถึงข้าเป็นผีไปแล้วเมื่อข้าไม่มีศาลอยู่ ข้าก็จะเอาถ่านน้ำนี้เป็นวังอาศัย"³⁰ เมื่อขวัญถูกยิงขวัญกระเสือกกระสนเพื่อไปยังริมตลิ่งอันเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อให้ได้ "พยายามตะเกียกตะกายเพื่อขึ้นฝั่งไปตายหน้าศาล ศาลอันศักดิ์สิทธิ์ของบางกะปิ"³¹ แสดงให้เห็นความศรัทธาอย่างจริงจังของขวัญต่อศาลเจ้าพ่อไทร และเป็นความจริงจังและซื่อสัตย์ในสิ่งที่ตนพูดและกระทำ

ดังนั้นขวัญจึงเป็นตัวละครเอกที่มีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัด จากในตอนต้นเรื่อง ขวัญเป็นคนร่าเริงสนุกสนาน เพราะกำลังอยู่ในช่วงแห่งความรักอันมีความสุขกับเรียม ต่อเมื่อการขัดขวางจากญาติฝ่ายเรียมจริงจังมากขึ้นก็มีผลต่อบุคลิกภาพของขวัญ ขวัญมีทั้งความเศร้าเมื่อเรียมถูกพรากจากไป ขวัญแค้นคนที่พรากเรียมไป ขวัญโกรธและแค้นเรียมที่เปลี่ยนเป็นสาวชาวกรุง ขวัญโหยหารอคอยเรียมที่จากไป ขวัญคูคนอาฆาตผู้ที่หมายปองเรียม

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66..

นับตั้งแต่ฆ่าจ้อย และเผาเรือสมชาย แต่ขวัญก็เป็นขวัญผู้ที่กล้าเผชิญหน้ากับอันตรายทุกชนิด จนถึงความตาย และเป็นขวัญผู้ที่จริงจังกับชีวิตในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรักหรือ ความตายด้วยเช่นกัน

เรียม

เรียมหญิงสาวแห่งทุ่งบางกะปิ เป็นหญิงที่มีความสวยไม่น้อยหน้าใครไม่ว่าจะเป็นทุ่งบางกะปิจนถึงเมืองมिन พื้นฐานนิสัยของเรียมนั้นเป็น "คนแสนงอน" เรียมรักกับ ขวัญด้วยใจบริสุทธิ์ แต่มีอุปสรรคจากกำนันเรื่องพ่อของเรียมขัดขวางความรักของทั้งสอง เรียมเปลี่ยนแปลงนิสัยเมื่อไปอยู่กรุงเทพฯ 3 ปี เรียมได้พบกับความศิวิไลซ์ของแสงสีทำให้ เธอหลงใหล แต่เมื่อเธอกลับมายังทุ่งบางกะปิความหลังที่เธอมีกับขวัญทำให้เรียมไม่สามารถ ลืมอดีตของตนได้ ท้ายที่สุดเธอก็ประกาศความรักของเธอให้ทุกคนได้รับรู้เมื่อขวัญต้องจบ ชีวิตลง

เรียมเป็นตัวละครที่สำคัญของเรื่อง*แผลเก่า*ที่ดัดเทียบกับขวัญ เพราะเรียมเป็น ตัวละครศูนย์กลางที่ทำให้ตัวละครทุกคนในเรื่อง รวมทั้งเรื่องราวดำเนินไปทำให้ตัวละครเอก เช่นขวัญได้รับทั้งความสุข ความทุกข์ ความเศร้า ความโกรธแค้น และความตาย เรียมทำให้ผู้ ชายต้องจบชีวิตลงเพราะเธอ เรียมเป็นตัวละครที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อม เมื่อเธอยังอยู่ในท้องทุ่งบางกะปิเธอรักกับขวัญผู้ที่ทั้งทุ่งไม่มีใครเก่งกล้าในเชิงการต่อสู้เกิน เช่นในตอนหนึ่งเมื่อเรียมได้ข่าวว่าขวัญดักฟันจ้อยจนจ้อยต้องเสียชีวิตไปอีกทั้งลูกน้องของ จ้อยยังบาดเจ็บสาหัส เรียมรู้สึกชื่นชมขวัญ "เจ้าเรียมยิ้มทั้งน้ำตา นึกเคารพยำเกรงเจ้าคนรัก ขึ้นอีกจับใจ พี่ขวัญของข้ามีเสียแรงที่ข้าได้เลือกแล้วสมใจนัก อ้ายเสือแสนแสบ อ้ายเจ้าทุ่ง ปลายน้ำบางกะปิพ่อทูนหัวของเรียม"³² แต่เมื่อเรียมได้มีโอกาสพบกับสมชายหนุ่มนักเรียน นอกชวากรุง เธอก็รู้สึกชื่นชมในตัวสมชายเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเธอเปรียบเทียบ

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

ขวัญกับสมชายแล้วเธอพบว่า "คุณสมชายกับเจ้าขวัญก็ไกลกันราวฟ้ากับดิน"³³ เรียมย่อมรู้สึกภาคภูมิใจที่คนอย่างคุณสมชายมาสารภาพรักกับเธอทำให้เรียมลังเลไม่ตอบรับหรือปฏิเสธ เรียมมีความขัดแย้งทางจิตใจในการเลือกผู้ชายสองคน คนหนึ่งคือรักครั้งแรกเป็นคนที่เธอตกเป็นของเขา อีกคนหนึ่งเป็นชายหนุ่มผู้นำมาของผู้อื่นซึ่งส่วนใหญ่ทั้งรูปทรัพย์และคุณสมบัติอื่น แต่เมื่อเธอกลับมาบางกะปิบ่อยครั้งทำให้ความรักครั้งหลังมีอานุภาพรุนแรงขึ้น เรียมเริ่มตัดสินใจได้ว่าเธอจะเลือกใคร และความลังเลของเธอก็สิ้นสุดเมื่อขวัญจบชีวิตลง แต่การตัดสินใจที่จะประกาศความรักของเธอครั้งนี้ สายเกินไปในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในภพนี้ เพราะขวัญได้เสียชีวิตไปก่อนแล้ว

คุณสมบัติที่มองโลกในแง่ร้ายของเรียมทำให้เรียมเกิดความลังเล ระแวง ทำให้เธอไม่มั่นคงในรักเพียงพอ เมื่อครั้งที่ขวัญชวนเรียมให้หนีไปด้วยกันจากการถูกกักขังของกำนันเรื่อง เรียมกลับลังเลขอผัดผ่อนไปเนื่องจาก "เพื่อไปผัดฟ้องกันหรือเจ้าขวัญไปเห็นผู้หญิงสมัยในบางกอกเข้าจะทำอย่างไร กลับมาอยู่นาหรือ จะดูหน้าใครได้เล่าในย่านบางกะปิ ลงท้ายเจ้าเรียมก็คิดสงสารตนเอง"³⁴ คุณสมบัติเช่นนี้เป็นคุณสมบัตินี้พื้นฐานของสตรีที่ได้รับ การอบรมสั่งสอนกันมาในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบทที่หญิงจะมีหน้ามีตา หรืออยู่ได้อย่างดีในสังคมก็ขึ้นอยู่กับคู่ครองของตน

นอกจากนั้นเรียมยังขาดความจริงจัง ขาดความศรัทธา ความโลเลในการเลือก คู่ครองของเรียมเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเรียมยังไม่จริงจังในความรักเพียงพอดังกับ ขวัญ และอีกสิ่งหนึ่งเห็นได้จากแรงศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้าพ่อไทรของเรียมนั้นมั่นคงน้อยกว่า ขวัญด้วยเช่นกัน เมื่อเรียมกลับมาจากบางกอกขวัญมาพบเรียมเพื่อจะพาไปหาเจ้าพ่อไทร เรียมไม่อยากไปเพราะไม่รู้จะไปทำไม ในขณะที่ขวัญคิดอยู่เสมอว่าที่เรียมมีทุกวันนี้ได้เพราะ เจ้าพ่อไทรคลบนันดาล

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

การเปลี่ยนแปลงของเรียมได้รับการนำเสนอโดยผ่านภาษาพูดของเรียม โดยภาษาพูดของเรียมเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่ ทำให้การบรรยายตัวละครดูสมจริงยิ่งขึ้น นอกจากนั้นภาษาพูดของเรียมก็เปลี่ยนไปด้วย เมื่อก่อนเรียมเรียกขวัญว่าพี่ขวัญ และแทนตัวเองว่าฉัน ส่วนขวัญเรียกเรียมว่าเรียม และแทนตนเองว่าพี่ แต่เมื่อเรียมกลับจากบางกอกมาเยี่ยมแม่ที่บางกะปิเรียมเรียกขวัญว่านายขวัญ แม้กระทั่งเสียงที่พูดอยู่ในใจเมื่อเรียมระลึกถึงขวัญ "บางกะปิเป็นบ้านของเรา ฉันเกิดบางกะปิ ใหญ่นาและรวงข้าวบางกะปิให้ความเติบโตแก่ฉันมาก และนาน ตั้งแต่วันคลอดจนเป็นสาวใหญ่ โอ้-ขวัญ ฉันเป็นสาวบางกะปิ เธอก็เจ้าหนุ่มปลายน้ำที่นั่น ฉันเสียสาวแล้วกับเธอ แผลฉันฝากไว้ที่เธอและเธอก็มีแผลเพราะฉัน แผลเก่าของเรา"³⁵

ในขณะที่ภาษาของเรียมเปลี่ยนไปตามบริบทแวดล้อม ภาษาของขวัญกลับเปลี่ยนไปตามอารมณ์ ดังเช่นเมื่อขวัญไปพบเรียมเมื่อถึงเวลานัดแต่เรียมกลับกรุงเทพฯ ไปเสียแล้ว อารมณ์ขวัญพลุ่งพล่านด้วยความเสียใจ รันทด และเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้น ภาษาที่ขวัญพรั่พรรณนาถึงเรียมเปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์อย่างเห็นได้ชัด เริ่มจากความรักและความอาลัยที่เรียมจากไป "เจ้าขวัญมองไปบนโรงนาแล้วถอนใจใหญ่ ตะเกียงดับมีดชำ ควงเดือนที่เป็นกำหนดของเจ้าเรียมก็กำลังหนีเข้าเมฆ แล้วข้าจะคอยใครอยู่อีก เรียมเอ๋ย, เจ้าหลอกข้าให้หลงแล้วหนีไป เพราะรักเจ้าหน้ายหมดแล้วเจ้านัดให้ข้าอ้อมใจในชั่วเย็น แล้วข้าจะแหงใจไปชั่วชาติ เจ้าไปอยู่บางกอก 3 ปี ข้าคิดไม่ว่าเจ้ายังรักข้า ยังรักอ้ายขวัญลูกทุ่งน้ำเดียวกันกับเจ้า"³⁶

เมื่อคิดคร่ำครวญถึงเรียมอย่างอึดอัดใจมากก็กลายเป็นความคับแค้น เปลี่ยนเป็นความโกรธเรียมที่ไม่นึกถึงตนเองอย่างที่ตนนึกถึงเรียมตลอดเวลา ภาษาพูดของขวัญก็

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

เปลี่ยนไปเรียกเรียนอย่างคนที่โกรธกันจากข้าและเจ้ากลายเป็นกูและมึง "เอ้อ-อีเรียนเอี้ยมึงจะฆ่ากูแท้กูมาเพราะมึงนั้ด กูเก้อเพราะมึงลวง กูเพื่อหามึง กูร้องไห้หามึง เมื่อน้ำหลากมากูใฝ่ใจถึงแต่มึง ทั้งหน้าไถหน้าหวานกูก็เฝ้าคอย คอย-อีเรียนเอี้ย, ก็คอยมึงจนพินหน้าเกี่ยวหน้าลาน น้ำหลากก็ลตไปตลิ่งก็แห้งลงแหง ถ่าน้ำก็เงินเลน กูยังนึกว่ามึงรักฮ้ายขวัญใฝ่หาฮ้ายขวัญอยู่ยงเดิม ถ้ามึงไม่มาบางกะปีคราวนี้แล้ว ก็คงคิดครวญถึงมึงจนวันตายของกูยงดีกว่า"³⁷

เมื่อขวัญระบายอารมณ์จนถึงที่สุดแล้ว อารมณ์ของขวัญก็กลับมาสู่ภาวะปกติที่ยังรักเรียนอยู่เสมอ ไม่ว่าเรียนจะทำอย่างไรขวัญก็ยังรักจากภาษาที่พูดกูและมึง ก็เปลี่ยนเป็นพี่และเจ้า เป็นการแสดงว่าขวัญยอมศิโรราบต่อเรียนเสมอ "โอ้-เรียนดันไม่เปลี่ยน กุ้งปลาที่ลอกคราบไปแล้ว พี่ยังไม่วายรักเจ้าเลย พี่จะคอยเจ้าต่อไปอีกเมื่อเจ้าเมื่อบางกอกเจ้าก็คงคิดถึงพี่มั้ง กลับมาหาพี่มั้งบางกะปีและศาลเจ้าพ่อเป็นที่นัดที่คอย"³⁸

ขวัญและเรียนเป็นตัวละครที่ ไม่ เมืองเดิม พยายามแสดงบุคลิกภาพของบุรุษและสตรีไทยที่ควรจะเป็น แสดงให้เห็นว่าบุรุษมีความแข็งแกร่ง มั่นคง อดทน จริงจัง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความอ่อนไหว เป็นผู้ที่สามารถจะปกป้องภัยอันตรายคุ้มครองสตรีได้ และเป็นผู้ที่มีความรักให้แก่หญิงที่ตนรักด้วยความมั่นคงอย่างจริงจัง ในขณะที่ไม่ เมืองเดิม มีทรรสนะว่าสตรีโหด มักถือความคิดเห็นตนเองเป็นใหญ่ รักสบาย ยากที่จะเข้าใจถึงสภาพจิตใจ เพราะไม่มั่นคงจริงจังและอดทนเช่นผู้ชาย เช่นที่นวนิยายแสดงไว้ในการบรรยายตัวละครขวัญ อย่างไรก็ตามผู้อ่านและผู้ชมก็จะได้พบความแตกต่างบางประการของตัวละครเรียน ซึ่งเกิดจากการตีความและการสร้างตัวละครในภาพยนตร์ของเชิด ทรงศรี โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทที่ 4 ต่อไป

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

ตัวละครประกอบ

ตัวละครกลุ่มนี้ เป็นตัวละครที่มีบทบาทไม่เด่น หรือมีบทบาทในบางเวลาในนวนิยาย เรื่อง *แผลเก่า* เป็นเรื่องราวที่มีความขัดแย้ง ดังนั้น ตัวละครจึงแยกกันเป็นฝักเป็นฝ่ายเห็นได้ชัดเจน ผู้ที่อยู่ฝ่ายตัวละครเอกที่เห็นใจในความรักของทั้งสองและชื่นชมในบุคลิกภาพของตัวละคร ได้แก่ ผู้ใหญ่เขียน รอด และเริ่ม ส่วนผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับขวัญและเรียม ได้แก่ กำนันเรื่อง เรือ เจ้าจ้อย สมชาย คุณนายทองคำ

ตัวละครที่เป็นฝ่ายเดียวกับตัวละครเอก

ผู้ใหญ่เขียน บิดาของขวัญ มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกับกำนันเรื่องเรื่องรักที่นาถัน ผู้ใหญ่เขียนแทบไม่มีบทสนทนาในนวนิยาย แต่เป็นตัวละครที่มีความสำคัญต่อโครงเรื่องคือ เป็นจุดกำเนิดความขัดแย้งระหว่างสองครอบครัว

รอด น้องชายของเรียม ผู้ที่คอยช่วยเหลือส่งให้ขวัญและเรียมทราบข่าวคราวของกันและกันเสมอ เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในตัวขวัญว่าเป็นนักเลงประจำใจของตน

เริ่ม มารดาของเรียมถึงแม้จะเป็นตัวละครที่ไม่มีบทบาทเจรจา แต่เป็นตัวละครที่ทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไปจนถึงจุดสุดท้าย เนื่องจากการป่วยของเริ่มทำให้เรียมต้องกลับมาที่บางกะปิ เป็นเหตุให้เรื่องราวความรักของขวัญและเรียมได้ถือกำเนิดขึ้นอีกครั้งหลังจากสงบลงเมื่อเรียมไปอยู่กรุงเทพฯ ถึง 3 ปี

ตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก

กำนันเรื่อง เป็นบิดาของเรียม เป็นศัตรูกับผู้ใหญ่เขียนนอกจากเรื่องรักที่นาแล้วยังต้องการให้ลูกสาวของตนแต่งงานกับคนรวย ตั้งแต่จ้อยจนไปถึงสมชาย ถึงแม้บางครั้งจะดูโอนอ่อนเห็นใจในความเป็นนักเลงจริงของขวัญ แต่เมื่อถูกเรียมและจ้อยยุยงก็กลับขัดขวางความรักของขวัญและเรียมต่อไปอย่างเข้มแข็งมากขึ้นถึงขนาดจับเรียมล่ามโซ่ และขายเรียมให้คุณนายทองคำ เพื่อแยกขวัญและเรียมอย่างเด็ดขาด

เรียม เป็นพี่ชายของเรียม ที่เป็นนักเลงหัวไม้ กินเหล้า เข้าก้นกับพ่อได้คิ เพราะมีนิสัยเหมือนกัน ชอบความร่ำรวยของจ้อยที่คอยเลี้ยงตนและพวกพ้องอยู่เสมอ จึงเกลียดชังขวัญเพราะจนและพ่อเป็นศัตรูกัน จึงฉลาดเมื่อเกิดเหตุการณ์ต้องสู้กับขวัญ หลายครั้งที่มักจะหลบหลังพ่อและน้องสาวกลัวว่าขวัญจะเข้ามาทำร้าย จนเป็นเหตุให้ขวัญถูกสมชายยิงตายเมื่อหลบอยู่หลังเรียม และสมชายเข้าใจว่าขวัญจะเดินเข้าไปทำร้ายเรียมจึงยิงปืนไปที่ขวัญ

จ้อย เป็นหนุ่มเมืองมिनบุรี ที่มาติดพันเรียม แต่เรียมไปรักขวัญมากกว่า ความหึงหวงและอิจฉาทำให้จ้อยทำได้ทุกอย่างตั้งแต่ถีบหน้าขวัญที่กำลังกราบเท้ากำนันเรื่อง ถือว่าเป็นเรื่องที่นักเลงไม่กระทำกัน จนกระทั่งถึงยุยงให้กำนันเรื่องขายเรียมให้กับคุณนายทองคำญาติของตนเพื่อที่ตนจะได้ไถ่เรียมมาเป็นภรรยา โดยที่ตนสามารถเป็นเจ้าของเรียมได้ ไม่สนใจในความรู้สึกของเรียมว่าจะรักตนหรือไม่ เพราะในตอนนั้นตนก็จะได้เป็นเจ้าของเรียมแต่ผู้เดียวไปแล้ว

สมชาย หนุ่มชาวกรุงนักเรียนนอก ผู้ที่ชอบพอเรียมเนื่องจากหน้าตาเหมือนกับโฉมยงคู่รักเก่าซึ่งเป็นลูกสาวของคุณนายทองคำ เมื่อเห็นว่าคุณนายทองคำยกย่องเรียม ออกหน้าออกตาจึงตกลงปลงใจชอบพอเรียมอย่างสนิทใจ พาเรียมไปรู้จักบางกอก และยังสามารถติดตามเรียมมายังบางกะปิ เมื่อขอแต่งงานกับเรียม เรียมรู้สึกเลื่องเนื่องจากคุณสมบัติ และรูป

สมบัติของสมชายเหนือกว่าขวัญหนุ่มลูกทุ่ง ขวัญหึงหวงถึงขั้นเผาเรือ เป็นเหตุให้สมชายติดตามเพื่อเอาตัวมาชำระความ เมื่อพบหน้ากันเกิดความเข้าใจผิดว่าขวัญพูดจาลบหลู่เรียนเนื่องจากไม่ทราบความหลังที่มาที่ไปของขวัญและเรียน เมื่อขวัญจะเข้าไปแทงเรือที่หลบอยู่ข้างหลังเรียน สมชายเข้าใจผิดว่าจะเข้าไปแทงเรียนจึงยิงขวัญเสียชีวิต

นอกจากนั้นยังมีตัวละครที่ไร้ความสำคัญทำนองลี้ลับ³⁹ ซึ่งประกอบด้วยพรรคพวกของเรือและจ้อย ลัด แฉ่ง สงัด เป็นผู้ที่คอยขัดขวางความรักระหว่างขวัญและเรียนด้วยกำลัง แสดงให้เห็นว่าขวัญและเรียนมีอุปสรรคจากทุกด้าน ความรักของทั้งสองไม่มีใครเห็นชอบ ทุกคนพร้อมช่วยพวกพ้องของตนเองโดยไม่มีเหตุผลอื่น

4. แก่นของเรื่อง (Theme)

นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* เป็นเรื่องราวที่แสดงถึงความรักที่ซื่อสัตย์มั่นคงของชายหนุ่มต่อหญิงสาวเพียงผู้เดียว ซึ่งเป็นความรักที่มีอุปสรรค จนกระทั่งต้องจบชีวิตลง อุปสรรคแห่งความรักระหว่างขวัญและเรียนนั้นเกิดจากความขัดแย้งระหว่างบิดาของคนที่ทั้งสอง สืบเนื่องจนกระทั่งเกิดเป็นอุปสรรคที่มีเงินตราเป็นตัวแปร สำหรับประเด็นเรื่องอุปสรรคของเงินตรานี้ รพีพรกล่าวกับผู้วิจัยว่า “เรื่องแผลเก่าเป็นนวนิยายที่มีความแตกต่างระหว่างชนชั้นชัดเจนที่สุดเรื่องหนึ่ง”⁴⁰ เป็นความแตกต่างระหว่างความรวยกับความจน แม้ว่าขวัญมีความรักที่ซื่อสัตย์ต่อเรียนกลับไม่เป็นที่โปรดปรานของคนในครอบครัวเรียน ในขณะที่คนรวยอย่างจ้อย ที่มีนิสัยเกเร หรือหนุ่มผู้ดีอย่างสมชายกลับได้รับการต้อนรับอย่างดี

³⁹ ฉอง-ปิแยร์ โกลเด็นชไตน์, *การอ่านนวนิยาย*, พิมพ์ครั้งที่ 2 แปลโดย วัลยา วัฒนศรี.(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 79.

⁴⁰ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 30 มีนาคม 2540

5. ฉาก (Setting)

จากคำกล่าวที่ว่านวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* เป็นนวนิยายฉากสถานที่ เป็นนวนิยายท้องถิ่น ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวละครเลย ก็คือ ฉาก ทั้งนี้เพราะฉากนั้นหมายถึงสถานที่และเวลา ตลอดจนบรรยากาศในท้องเรื่อง อีกทั้งการใช้ฉากที่มีจริง สถานที่จริงและเป็นที่ยุ่จักก็ทำให้เรื่องนั้น ๆ มีความสมจริงมากขึ้น เนื่องด้วยความสมจริงนี้ก็ย่อมจะมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านด้วยนั่นเอง ดังนั้น ฉากจึงเป็นส่วนสำคัญที่บอกให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครหรือเรื่องนั้นเกิดขึ้นที่ไหน ในสภาพอย่างไร ความสมจริงในนวนิยายย่อมขึ้นอยู่กับฉากเป็นสำคัญด้วย

ไม้ เมืองเดิม นับเป็นนักประพันธ์ที่สร้างฉากในลักษณะเหมือนจริงมากที่สุดคนหนึ่ง เห็นได้จากนวนิยายแทบทุกเรื่องของไม้ เมืองเดิม ที่มองเห็นเด่นชัดที่สุด ได้แก่ การบรรยายฉากในลักษณะต่อไปนี้คือ การบรรยายฉากตามลักษณะสภาพท้องถิ่น การบรรยายฉากตามสภาพชีวิตของตัวละคร การบรรยายฉากตามลักษณะทางประเพณีและวัฒนธรรมการบรรยายฉากตามลักษณะภูมิศาสตร์ การบรรยายฉากตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น และการบรรยายฉากตามความนึกคิดของผู้เขียน⁴¹

ในนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ไม้ เมืองเดิมได้นำสถานที่ที่มีอยู่จริง เช่น คลองแสนแสบ ทู่งบางกะปิ เมืองมีนบุรี มาเป็นฉากสำคัญของเรื่อง เป็นสถานที่ที่ทำให้เรื่องราวทั้งหมดเกิดขึ้น โดยไม้ เมืองเดิมได้บรรยายภาพให้เห็นถึงธรรมชาติความสงบ และสิ่งแวดล้อมรอบด้านที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชนในละแวกนั้น นับตั้งแต่เริ่มเปิดเรื่อง "คลองปลายน้ำสุด ฟากข้างทางซ้ายของทู่งบางกะปิเป็นคลองเล็กแคบแต่น้ำไหลลึกมีน้ำเดินตลอดปีสองฝั่งราบ

⁴¹ เพ็ญแข วัจนสุนทร, การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิม, หน้า 52.

รันไปด้วยเงาคันไม้ใหญ่ ชุ่มเชิงของเถาวัลย์และพงอ้อพงแขมมีอยู่บ้างห่าง ๆ เมื่อพ้นไปเป็นทุ่งหญ้าเว้ง บางแห่งเป็นนามีข้าวชุกรวงเหลือง สำแดงว่าหน้าเกี่ยวกำลังจะมาถึง"⁴²

การที่ ไม้ เมืองเดิม เปิดเรื่องในบทที่สองด้วยการกล่าวถึงต้นไทร พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดและความสำคัญของต้นไทรต่อชาวบ้านแถบทุ่งบางกะปิ เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีทางในการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ของชาวบ้านแถบนี้ให้ผู้อ่านได้รับรู้ เพราะต้นไทรเป็นฉากสำคัญตั้งแต่เปิดเรื่อง ระหว่างการดำเนินเรื่องจนกระทั่งถึงการปิดเรื่อง "ไทรใหญ่ยืนต้นตระหง่านห่างฝั่งคลองเพียง 3-4 วา เป็นไทรใกล้น้ำที่ทรงสาขางอกงามอายุนาน มีแพรแดงผืนใหญ่ห่มอยู่รอบต้น ที่หน้าศาลเทพารักษ์มีเครื่องบนบวงต่าง ๆ ทั้งตุ๊กตาไทยกับข้าวของกินเครื่องเช่น เสียบาล ด้วยความศรัทธาต่าง ๆ ของไทรต้นนี้ ชาวบ้านจึงขนานนามกันว่า ศาลเจ้าพ่อไทร"⁴³

ภาพการดำเนินชีวิตของคนท้องทุ่งบางกะปินั้น ไม้ เมืองเดิมให้สภาพของชาวนา ที่มีพาหนะคือควาย แก่ตัวเอกขวัญและเรียม นอกจากนั้นในเมื่อทั้งสองมีชีวิตอยู่ริมคลองเวลาไปมาหาสู่กันขวัญจึงมักจะว่ายน้ำไปหาเรียมมากกว่าเดินไป การแต่งกายของขวัญและเรียมเป็นชาวบ้าน ขวัญใส่เสื้อบ้างไม่ใส่บ้าง ส่วนเรียมนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนเมื่อถูกขายไปอยู่บ้านคุณนายทองคำ เมื่อมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การแสดงออกถึงความเป็นชาวกรุงของเรียมเห็นได้จากเสื้อผ้า ทรงผม ที่ตามสมัยอย่างชาวบางกอก และเครื่องประดับที่เปลี่ยนแปลงไป "มันลคดตกลงจับแหวนเพชรที่นิ้วของเจ้าเรียม สร้อยคอซึ่งวาววามไปเพราะจีเพชร ข้อมือซ้ายซึ่งมันเคยงูมีนาฬิกาเรือนเล็ก ๆ เป็นทอง"⁴⁴

⁴² ไม้ เมืองเดิม, แผลเก่า, หน้า 7.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* มีความเด่นในการสร้างบรรยากาศให้เกิดอารมณ์หลากหลาย ทั้งรัก โกรธ เกลียด ดีใจ เสียใจ เศร้าใจ เป็นเหตุให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องด้วยการพรรณนาให้ผู้อ่านได้รับความรู้สึกเหล่านี้ โดยที่อารมณ์ที่ได้รับมีความสัมพันธ์กันตลอดทั้งเรื่อง ดังเช่น เมื่อขวัญและเรียมพลอดรักกันที่ริมตลิ่งใต้ต้นไทร ไม้ เมืองเดิม พรรณนาให้เห็นว่าธรรมชาติรอบด้านมีความสอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร โดยเฉพาะต่อเรียมหญิงสาวที่กำลังถูกเจ้าขวัญหนุ่มบ้านเดียวกันกำลังแสดงความรักทำให้ "...เจ้าเรียมไม่รู้สึกรู้สึกตัวว่าตัวเป็นอะไร ชาวนา หรือชาวไร่ หญิงบ้านนอกหรือบางกอกก็ลืม รู้อยู่แต่ว่าจมูกของเจ้าขวัญกำลังเขย่าวงอยู่บนอก ทำให้หัวใจครั้นเครงกระฉอกกระฉอนเหมือนลูกกระดอกคลื่น ๆ วิ่งไล่กันเข้าชนตลิ่งแล้วสะท้อนกลับ ทุ่งหญ้า แสงแดดส่องในตอนเช้า รวงข้าวที่สุกเหลืองเป็นทอง ปลาในน้ำตัวเล็กตัวใหญ่ว่ายเป็นหมู่ ๆ ตามกอข้าว ลิงเหล่านี้เหลืออยู่ในความจำของเจ้าเรียมเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ ร่างเดือนคล้ายฝัน"⁴⁵ การบรรยายถึงสภาพธรรมชาติที่งดงามอุดมสมบูรณ์ของทุ่งนาและท้องน้ำ แสงแดดที่สาดส่องในเวลาเช้า เป็นเวลาแห่งความสดชื่นเบิกบาน เสมือนความรู้สึกในหัวใจเรียมเมื่อได้อยู่ใกล้ชิดในอ้อมกอดของคนที่คุณรัก

ไม้ เมืองเดิมสร้างองค์ประกอบอันศักดิ์สิทธิ์ ที่ทำให้ความรักของขวัญและเรียมเป็นอมตะ คือ ทั้งสองกล่าวคำสาบานรักกันใต้ต้นไทรอันเป็นที่นับถือของชาวบ้าน และตลอดทั้งเรื่องความเชื่อเรื่องการนับถือต้นไม้ใหญ่เป็นสิ่งที่ขวัญยึดมั่นเชื่อถืออย่างจริงจัง โดยขวัญยึดเอาเป็นที่ระบายความเศร้า เป็นที่ที่อยู่อย่างมีความสุขเมื่อมีเรียมมาอยู่ด้วย เป็นที่ต่อสู้กับศัตรูเช่นเจ้าจ้อยและเจ้าเรณู และแม้กระทั่งยึดเอาเป็นเรือนตาย

ผ้าแพรแดงที่เปื้อนเลือดของขวัญนั้นเป็นสิ่งที่เน้นอารมณ์รักและรบของขวัญได้เป็นอย่างดี เสมือนขวัญได้บูชาเลือดแห่งความรักของคนให้แก่เจ้าพ่อไทรได้รับรู้ เพื่อเป็นพยานรักและแสดงความรักของขวัญที่มีต่อเรียม ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความจริงจังและความตั้งใจอันเด็ดเดี่ยวของเจ้าขวัญที่บูชาเจ้าพ่อไทรและเรียมอย่างจริงจัง

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

เมื่อความรักของขวัญไม่สมหวัง ขวัญมักมาระลึกถึงริยมที่ได้ฝันไทรธรรมชาตียอบข้างเสมือนรับรู้ความทุกข์ของขวัญ "ลมพัดเย็นสบาย บางทีแรงกระโชกเหมือนจะชุ่มเชิญอ้ายขวัญ แต่บางครั้งเหมือนเสียงกระซิบของเจ้าริยม แปลกนักวันนี้แปลกจนเจ้าขวัญแปลกใจ เพราะแพรศึ้นนั้นได้หลุดชายห้อยลงเจ้าขวัญบนลูกเกรียว ตรงเข้าไปประคองสองมือด้วยความเคารพแล้วมันก็จวบค่อย ๆ จิตระลึกไปว่า ชายผ้าของเจ้าริยม หลังน้ำตาเสียพอได้คล้ายทุกข์แล้วก็ปูผ้าลงกราบเป็นการอำลาสำหรับวันนี้"⁴⁶

ด้วยเหตุนี้ฉากในนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* จึงเป็นไปตามแนวทางของนวนิยายท้องถิ่น หรือนวนิยายระบายสภาพถิ่น ซึ่งไม้ เมืองเดิมได้สร้างฉากและบรรยากาศจากสภาพจริงที่มีอยู่ โดยให้เรื่องราวมีกำเนิดขึ้นที่คลองแสนแสบ ทุ่งบางกะปิ และมีนบุรี รวมทั้งบรรยายฉากในกรุงเทพฯ โดยให้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นตัวแทนของชาวกรุง ด้วยการที่ไม้ เมืองเดิมนำฉากที่มีอยู่อย่างสมจริง ผสมเข้ากับความสามารถทางวรรณศิลป์ ทำให้การบรรยายของไม้ เมืองเดิม สร้างภาพที่งดงามของคลองแสนแสบ ดันไทร ทุ่งบางกะปิ เมืองมีนบุรี ไว้ให้อยู่ในความทรงจำของผู้อ่าน นอกเหนือจากขวัญกับริยมที่ผู้อ่านมักจะระลึกถึงโดยทันทีที่กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* การใช้ฉากที่สมจริงเช่นนี้ก็ทำให้ผู้อ่านในยุคที่เริ่มประพันธ์คือนับตั้งแต่พ.ศ.2474 เป็นต้นมา และผู้อ่านในยุคต่อมารวมทั้งผู้ที่มีโอกาสได้ชมการถ่ายทอดผลงานเรื่อง *แผลเก่า* ในศิลปะแขนงอื่นมีความเชื่อว่าเรื่องราวที่ปรากฏในนวนิยายนั้นเป็นเรื่องจริง และด้วยการที่เป็นนวนิยายฝากสถานที่ทำให้เหมาะสมในการถ่ายทอดให้กับศิลปะแขนงอื่นได้สมจริงยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้รับสารนั้นมีจินตนาการที่สมจริงไว้อยู่แล้วและตรงตามกันทุกคนนั่นเอง

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52-53.

6. ความสมจริง

ความสมจริงของเทคนิคการบรรยายฉากของไม้ เมืองเดิม ทำให้ความรักของขวัญและเรียมกลายเป็นตำนานรักของหนุ่มสาวทุ่งบางกะปิแห่งคลองแสนแสบ ทำให้เกิดข้อโต้แย้งว่า มาจากเค้าโครงเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องที่ไม้ เมืองเดิมแต่งขึ้น แต่จะอย่างไรก็ตามข้อโต้แย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ผลงานที่สมจริงของไม้ เมืองเดิมทั้งสิ้น ความสมจริงนี้สร้างอารมณ์และความประทับใจให้กับคนอ่านและคนที่ได้รับชมผลงานเรื่อง*แผลเก่า* จากศิลปะแขนงอื่นอีกด้วย ในการวิเคราะห์ความสมจริงนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปได้ดังนี้

จากการที่นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*ของไม้ เมืองเดิม เป็นนวนิยายฉากสถานที่หรือนวนิยายที่อิงสถานที่จริง ฉากที่ไม้ เมืองเดิมกล่าวถึงและบรรยาย รวมทั้งวิถีชาวบ้านในแถบนั้นเป็นไปตามยุคสมัยและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตจริง คือชาวทุ่งบางกะปิและมืมนบุรีเมื่อ 50 ปีก่อนโน้น มีอาชีพทำนา เลี้ยงควาย และอาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบอันคดเคี้ยว คลองแสนแสบเป็นลำคลองที่มีความใสสะอาด ซึ่งปัจจุบันจะหาดูได้ตั้งแต่เมืองมืมนบุรีไปถึงแม่น้ำบางปะกง ไม้ เมืองเดิมนำเสนอภาพการใช้ชีวิตของชาวบ้านภาคกลางไว้อย่างน่าดู ภาษาที่ใช้เป็นภาษาถิ่น การแต่งกายของชาวชนบทหรือชาวบ้านซึ่งชาวกรุงเทพฯ บางส่วนก็แต่งกายแบบเดียวกัน นอกจากผู้ที่มีอันจะกิน หรือผู้ที่ได้รับการศึกษาและเลียนแบบอย่างตะวันตกที่จะแต่งกายแบบชาวตะวันตก อาชีพของชาวบ้านแถบนั้นเป็นเกษตรกร และได้นำภาพต้นไม้ใหญ่มาเป็นฉากสำคัญ

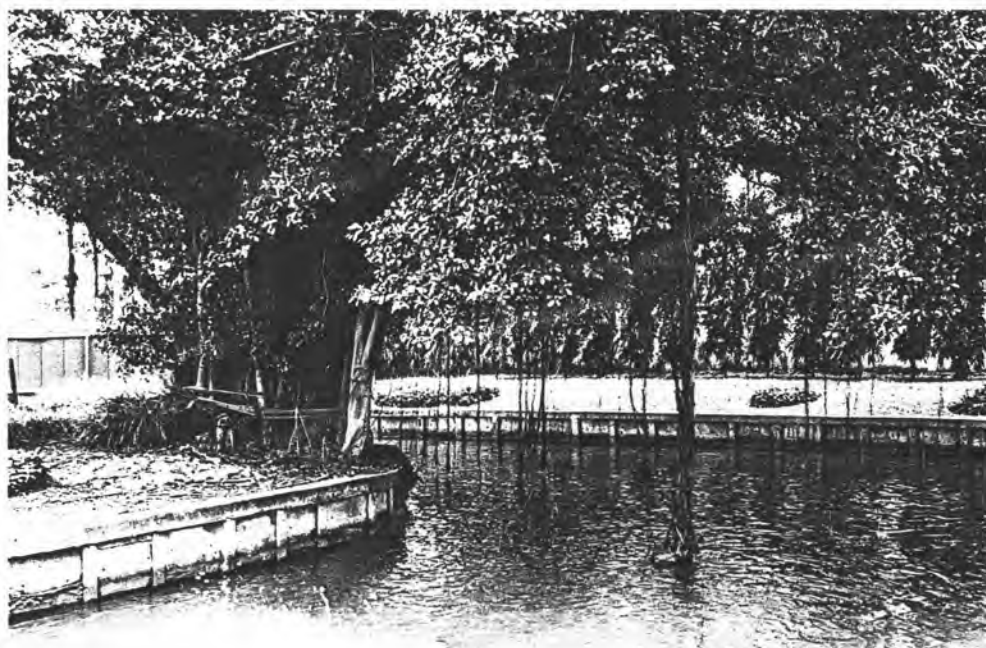
คลองแสนแสบมีความคดเคี้ยวเนื่องจากก่อนจะขุดคลอง ผู้สร้างใช้กระสุนปืนใหญ่นำร่องยิงเข้าไปในป่า เพื่อเป็นแนวทางในการขุดคลอง กระสุนที่ยิงออกไปกระดอนกับต้นไม้ต้นแล้วต้นเล่า เป็นเหตุให้ลำคลองคดเคี้ยวไปตามวิถีกระสุน

ต้นไทรใหญ่นี้ จากการสำรวจและสอบถามสัมภาษณ์ชาวบ้านแถบบางกะปิ และมีนบุรี พบว่าโดยทั่วไปริมแม่น้ำลำคลองมักจะมีต้นไทร ซึ่งเป็นพืชที่ชอบน้ำอาศัยอยู่ แต่ต้นไทรที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศาลตะแวงลำคลองแสนแสบตั้งแต่ประตูน้ำจรดมีนบุรี มีด้วยกันเพียง 2 ต้นเท่านั้นคือ ต้นที่ประตูน้ำอีกต้นหนึ่งคือศาลเจ้าแม่ไทรงาม บริเวณตลาดมีนบุรีเก่าริมคลองแสนแสบ ส่วนต้นที่อยู่บริเวณบางกะปินั้นมีอยู่ที่บริเวณสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้นริมคลองที่ตั้งอยู่บริเวณศาลเจ้าของคนจีน แต่ไม่ได้เป็นที่เชื่อถือกันอย่างที่ชาวบ้านนับถือกัน⁴⁷ เป็นที่น่าสังเกตว่าไม้ เมืองเดิมเรียกศาลเจ้าพ่อไทร แต่โดยทั่วไปชาวบ้านมักจะนับถือต้นไม้เป็นเพศหญิง โดยเรียกว่าศาลเจ้าแม่ไทรงาม

ด้านตำนานรักของขวัญและเรียม ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามพบว่าเป็นเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้น "เป็นเรื่องแต่ง เพราะลุงอยู่มาตั้งแต่เกิดก็ไม่เห็นว่ามี จะมีก็แค่คนตายที่อื่นแล้วมาลอยที่ศาลเจ้าแม่ไทร" ถึงแม้จะมีหลายกระแสที่กล่าวว่ามาจากเค้าโครงเรื่องจริงจะอย่างไรก็ตามเนื่องจากปัจจุบันเราไม่สามารถสอบถามความจริงจากผู้ประพันธ์ได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นเรื่อง ความเขยยลในการโน้มน้าวให้เกิดความเชื่อถือเพื่อให้เรื่องราวดูสมจริงของไม้ เมืองเดิม เพิ่มเติมว่า นอกจากที่ไม้ เมืองเดิมจะมีความสามารถในการผูกเรื่องราวให้ดูสมจริงในนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*แล้ว ไม้ เมืองเดิมยังได้นำเรื่องราวของตัวละครขวัญและเรียมให้มีบทบาทในนวนิยายเรื่องอื่นของตน เป็นการย้ำความเชื่อสร้างเรื่องราวให้ดูจริงจังยิ่งขึ้น สืบเนื่องกับตอนท้ายของเรื่องเมื่อขวัญและเรียมจบชีวิตลง ไม้ เมืองเดิมได้กล่าวในตอนจบของเรื่องว่า "วิญญาณรักทั้งสองดวงของแม่เรียม และนายขวัญคงขึ้นล่อง และคำพูดที่ว่าอยู่ทุกฤดูน้ำหลากกันอย่างแสนสำราญ สถิตเสถียรเป็นเจ้าแม่แห่งความรัก เจ้าพ่อแห่งลำน้ำทุ่งท่าบางกะปิอยู่ตลอดกาลนาน"⁴⁸

⁴⁷ สัมภาษณ์. เปล่ง บุญไศตาม. วันที่ 16 พฤศจิกายน 2539.

⁴⁸ ไม้ เมืองเดิม, *แสนแสบ*. (พระนคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2522), หน้า 112.

ภาพประกอบที่ 13. ดันไทรที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เขตบางกะปิ
รูปโดย รภา ภาณิล

ภาพประกอบที่ 14. ภาพเสด็จแม่ไทรงาม ที่มีนบุรี
รูปโดย วรุณี เขาวนัสขุม

เมื่อไม้ เมืองเดิมประพันธ์เรื่อง*แสนแสบ* เป็นเรื่องราวของความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณคลองแสนแสบทุ่งบางกะปิและมีนบุรี เช่นเดียวกับขวัญและเรียม ไม้ เมืองเดิม ได้กล่าวถึงเรื่องราวของขวัญและเรียมเป็นระยะ โดยถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ความรักของหนุ่มสาวทุ่งบางกะปิแห่งคลองแสนแสบ เป็นตัวอย่างความรักที่มั่นคงให้กับหนุ่มสาวละแวกนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเพลง โปรย และซ้อย

ในนวนิยายเรื่อง*แสนแสบ* ไม้ เมืองเดิมกล่าวถึง ขวัญ จากนวนิยายเรื่อง*แปลเก่าหลายครั้งด้วยกัน* โดยเริ่มกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อขวัญว่า

เมื่อตะเพิดควายขึ้นจากปลักค้อนเข้าคอกแล้วก็คว่าซ้อง และสวิงตรงมาหน้าศาลเจ้าขวัญ ซึ่งปลูกอยู่ชายน้ำหว่างแสนแสบต่อบางกะปิด้วยกิ่งปลาชุกรกว่าแห่งอื่น โดยพวกบ้านทุ่งบ้านนาทั้งหลายหามีใครกล้ามาลงสวิงหรือทอดแหไม่ ต่างพากันคร่ำเกรงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าทุ่งคนนี้ ทั้งหน้าศาลก็เป็นวังทำนน้ำค้ำ บนฝั่งเป็นนาดอน สุ่มทุมไปด้วยมิ่งไม้และเถาว์วัลย์ และไกลหลังศาลมีคทึบ"⁴⁹

ตัวละครเอกเช่น โปรยก็ยังคงคร่ำครำเจ้าพ่อขวัญด้วยเช่นกัน "ถึงเป็นลูกบ้านนา เจ้าโปรยก็มีนิสัยกลัวผี ยิ่งรู้ว่านี่เป็นหน้าศาลเจ้าขวัญเจ้าทุ่งปีศาจกล้า ก็อดจะหวาดไม่ได้"⁵⁰ เมื่อกล่าวถึงคำสาบานแปลงได้อย่างถึงขวัญและเรียมว่า

ถึงเมื่อไม่ตายก็ขอให้ฉิบหายมีอันเป็นไปยิ่งว่าเถอะ ตัวอย่างก็มีอยู่แล้วเจ้าแม่และเจ้าพ่อขวัญนั้นปะไร ก็เหมือนฉันมันเสียคำก็ให้มันตายฉิบหายไปยิ่งว่าฉิเล่า" คำที่กล่าวเน้นแน่นแต่ละคำก็มีน้ำหนัก เป็นความเต็มใจของลูกผู้ชายที่จะสาบานให้สมกับที่มันรักนั่งผู้หญิงนั่งฟังนึกหวาด ๆ ไปคำว่าสาบานนั้นมันจะเป็นลางให้ร้าย เห็นเจ้าโปรยงันตั้งอกตั้งใจ แปลงก็แหวกแขนหักฟงกกราบเป็นช่องตรงข้างหน้าที่แลเห็นคือศาลเจ้าขวัญ

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 334.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 339.

ซึ่งมีรูปเจี๊วดเบื้องซ้ายเป็นรูปศู๊กตาผู้หญิงห่มแพรแดง คือ เจ้าแม่เรียน “ฟังชิโปรย รางที เจ้าจะยังไม่จำความได้กระมัง เมื่อเจ้าขวัญแถคายฉันทักยังยอมอยู่ นัก ฟังไว้เสียเถอะ จะได้ จำเรื่องของแถรำลึกถึงเราเวลานี้ และเวลาเชิงพลบนี้แหละเจ้าขวัญกับเจ้าเรียนแถกำลังสิ้น ใจอยู่กลางน้ำ แถเรียกหากันได้ 3-4 คำแล้วก็ขาดใจไปด้วยกันทั้งคู่ปลายน้ำนี่เอง” แผลงชี้ มือไปอีกฟากหนึ่งคนหังคั้งแล้วก็เล่านิยายของเจ้าสองคนให้โปรยฟังย่อ ๆ แต่เมื่อถึงตอนที่เจ้าคนผู้หญิงจะตายเพราะเสียสตั๊ยต่อความรักนั้น เจ้าหนุ่มย้าแล้วย้าอีกเพื่อให้คนรักฟัง แผลบเข้าหัวใจ⁵¹

ไม้ เมืองเดิมย้าตำนานเรื่องขวัญและเรียนให้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง*แสนแสบ* อีกครั้ง เมื่อผู้อ่านได้อ่านงานเรื่อง*แสนแสบ* ก็จะระลึกถึงเรื่องราวของขวัญและเรียนด้วยลีลา การเขียนราวกับว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริง ขวัญและเรียนได้กลายเป็นเจ้าเป็นตำนานรัก แห่งท้องทุ่งบางกะปิ เป็นลิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คู่รักมักจะทำความรักของทั้งสองเป็นเยี่ยงอย่าง และ เมื่อเรื่องราวปรากฏแก่สายตาของผู้อ่านไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ความรักของขวัญและเรียนก็ เป็นที่กล่าวขวัญกันอยู่เสมอ ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เกิดจากการสร้างตำนานด้วยฝีมือการ ประพันธ์ของ ไม้ เมืองเดิมนั่นเอง

7. มุมมอง เทคนิคในการเล่าเรื่อง (Point of View)

ในนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* ไม้ เมืองเดิมนำวิธีการประพันธ์แบบเล่าเรื่องโดย บุคคลที่สาม คือผ่านมุมมองของบุคคลที่ไม่อยู่ในเรื่อง เป็นผู้รู้แจ้งทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นใน เรื่อง ไม้เมืองเดิมนล่งรู้ความในใจของตัวละครทุกตัว รวมไปถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของตัวละครทุกตัว ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านก็ทราบว้าไม้ เมืองเดิมในฐานะผู้ประพันธ์แยกตัวออกมาจากเนื้อเรื่อง เป็นเสมือนพระเจ้าที่ล่งรู้เรื่องราว ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครใด จนถึงเรื่องที่อยู่ภายใน

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 344-345.

ใจของตัวละครทุกตัว จากการที่เป็นผู้รู้เรื่องนี้ทำให้ผู้อ่านทราบความเป็นไปของตัวละครแต่ละตัวโดยละเอียด เมื่อผู้อ่านอ่านงานก็จะเข้าใจความเป็นไปของตัวละคร เช่นที่ไม้ เมืองเดิมกล่าวถึงริยมว่า "พื้นของเจ้าริยมเป็นคนแสนงอน ถึงแม้จะรู้ว่าหนุ่มคนรักว่าเพลงเกี่ยวพาราสีเพราะความปลาบปล้ำคะนองใจ เมื่อเจ้าริยมว่าเพลงแก้มัดก็เกิดความโมโห ค้อนปราดๆ มา 3-4 วง"⁵² ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะนิสัยของริยมโดยทันที เช่นเดียวกับที่เข้าใจในลักษณะนิสัยของขวัญเมื่อไม้ เมืองเดิมกล่าวถึงขวัญว่า "เจ้าขวัญหัวเราะก๊ากใหญ่ รู้ดีว่าเจ้าริยมพาลรีพาลขวางกับอีกเพราะอะไร และตามธรรมชาติของเจ้าขวัญพอล้มต่าขึ้นมาก็ชอบย่ำมุ่นุ้ยอยู่ตลอดวัน ยิ่งสำหรับเจ้าริยมเจ้าขวัญชอบใหญ่เพราะความแสนงอนของเจ้าริยม นั่นดูงามขึ้นอีกเป็นกอง"⁵³

เทคนิคในการเล่าเรื่องโดยผ่านมุมมองของนวนิยายนี้ สามารถเปรียบเทียบกับเทคนิคการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของกล้อง (Camera Angle) ในภาพยนตร์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอโดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

8. ท่วงทำนองในการประพันธ์ (Style)

ในการประพันธ์เรื่อง*แผลเก่า*ไม้ เมืองเดิมได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่แก่วงการวรรณกรรมไทย เป็นการนำเอาภาษาถิ่นหรือภาษาพูดในชีวิตประจำวันของชาวบ้านมาเขียนตีพิมพ์ให้สาธารณชนได้เสพย์ เช่นที่ เพ็ญแข วัจนสุนทร กล่าวว่า "ไม้ เมืองเดิม เป็นนักเขียนที่มีลักษณะเฉพาะตัวเด่นมาก สังเกตได้จากการใช้คำและโวหาร ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้ภาษาพื้นบ้านและใช้ภาษาพูดในภาษาเขียน ไม่นิยมคำภาษาต่างประเทศหรือศัพท์หรูหรา ไม้ เมืองเดิม พยายามสร้างคำใหม่ ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นคำกระชับแปลกหูเหมาะกับตัวละคร

⁵² ไม้ เมืองเดิม, *แผลเก่า*, หน้า 8.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

และเนื้อเรื่อง ไม้ เมืองเดิม นิยมใช้โวหารเชิงอุปมามากกว่าโวหารประเภทอื่น การเปรียบเทียบของไม้เมืองเดิม ง่ายและสั้น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจกระจ่าง"⁵⁴

แต่อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่ไม้ เมืองเดิมสร้างขึ้นนี้ เมื่อแรกเริ่ม เหม เวชกร บรรณาธิการกล่าวชมว่า "แปลเก่า" เป็นชีวิตลูกทุ่ง ตรวจสอบแล้วใจหาย มันช่างสนใจจับใจอะไรเช่นนั้น เจ็บแสบ และแปลกแหวกแนวนัก ครั้นออกตลาดก็ได้พบกับการต้อนรับของผู้อ่านเป็นอย่างดี" ทั้งนี้เนื่องจาก สำนวนภาษา เป็นกลวิธีที่สำคัญมากอันหนึ่งในการแต่งหนังสือ สิ่งที่ควรสังเกตก็คือ ผู้อ่านชอบสำนวนภาษาหรือไม่ เพราะเหตุใด โดยมากคนอ่านจะชอบหรือไม่ชอบจากความเคยชิน ในนวนิยายผู้แต่งไม่ควรทำตัวปะปนกับตัวละคร สำนวนภาษาของนักประพันธ์ควรยึดจากของตัวละคร ตัวละครในวัยหนึ่ง สมัยหนึ่ง ได้รับการอบรมอย่างหนึ่ง ควรใช้สำนวนภาษาอย่างไร ผู้ที่มีมือทางการประพันธ์มักจะสามารทำให้ตัวละครนั้นแสดงบุคลิกลักษณะได้จากสำนวนของตัวละครนั้นใช้

ไม้ เมืองเดิม เป็นนักประพันธ์ผู้หนึ่งที่สามารถทำให้ตัวละครแสดงบุคลิกได้จากสำนวนภาษาของตัวละครนั้น จะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงภาษาของเรียม เมื่อไปอยู่กรุงเทพฯ ถึง 3 ปี จากที่เรียมเคยเรียกขวัญว่า พี่ขวัญ เรียกตนเองว่าข้า หรือฉัน ก็เปลี่ยนเป็น นายขวัญ และฉัน เมื่อไม้ เมืองเดิมเขียนถึงความในใจของเรียมเมื่อนึกถึงเรื่องราวแต่หนหลัง คำพูดของเรียมที่นึกอยู่ในใจก็ยังคงเป็นภาษาของคนกรุงที่พูดรำพึงกับตนเอง "ฉันกำลังหลับอยู่กลางพระนครเมื่อ 3 ปีมานี้ และก็บางกะปินี่เองที่ปลุกให้ฉันรู้จักบ้านเกิดเมืองนอนของฉันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อกลับจากบางกะปิ เมื่อกลับจากเธออย่างหญิงเจ้าเล่ห์ นายขวัญ พี่ขวัญ บางกะปิของเราปลุกฉันตื่นแล้ว บางกะปิของเราทุกหย่อมหญ้าวังน้ำนั้นสุขกว่ากรุงเทพฯ เป็นไหน ๆ"⁵⁵ เมื่อกลับมาบางกะปิพบกับขวัญเรียมตัดสินใจว่าตนเองไม่สามารถตัดขาดจากขวัญได้ สำนวนการพูดของเรียมก็กลับเป็นอีเรียมแห่งทุ่งบางกะปิเหมือนเดิม เมื่อขวัญกล่าว

⁵⁴ เพ็ญแข วัจนสุนทร, การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้นของไม้ เมืองเดิม, หน้า 118.

⁵⁵ ไม้ เมืองเดิม, แปลเก่า, หน้า 70.

หาว่าเรียนคงไปชอบผู้ชายบางกอกเสียแล้ว เรียนจึงตอบโต้ไปว่า "มีพี่วัญถึงฉันจะมีพี่ที่บางกอกนั้นรี โธเอ๋ยพี่วัญถึงฉันจะคุ้นเคยและมีหน้ามีตาในกรุงเทพฯ ก็จริง แต่ฉันยังเจียมตัวฉันอยู่เสมอว่าฉันเป็นลูกชานาสาสกุลรุนชาติของเราเป็นชานามาแต่ไหนแต่ไรใคร ๆ ก็รู้เห็นมาทั้งนั้น และในพระนครนั้นผู้หญิงงาม ๆ กว่าฉันมีหลายแสนนัก ฉันจึงรู้ว่าผู้ชายบางกอกเขาคงไม่รักฉันจริงเท่าไร โธพี่วัญฉันไม่ชั่วหลายใจถึงเพียงนั้นหรอก ฉันคิดอยู่เสมอว่าฉันเสียตัวกับพี่วัญแล้วเมื่อฉันยังอยู่นาคั้งโน้น"⁵⁶

ในขณะที่วัญยังคงมีสำนวนภาษาของหนุ่มลูกทุ่งตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบเรื่อง สำนวนภาษาของวัญปรับเปลี่ยนไปตามอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นบุคลิกภาพของวัญตามภาษา บางครั้งก็เต็มไปด้วยความรักเรียม แต่เมื่อโกรธเกลียดคำพูดที่พูดถึงเรียมก็เรียกไปตามแรงอารมณ์จากเรียมเป็นอีเรียม แต่แล้วก็ต้องยอมพ่ายแพ้กับความรักที่มีต่อเรียม คำเรียกเรียมก็กลับกลายเป็นคำพูดด้วยความรักเหมือนเดิม

9. ทรรศนะของนักประพันธ์ (Philosophy)

ไม้ เมืองเดิม ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับความรักของชายหนุ่มที่บูชานและซื่อสัตย์ต่อความรักและพร้อมที่จะตายเพื่อความรัก ด้วยศักดิ์ศรีของชายชาตรีนักเลงบ้านทุ่ง แต่ความรักและความตายของหนุ่มสาววัญและเรียมไม่ได้เป็นการฆ่าตัวตายเพื่อสังเวทความรัก การตายของทั้งสองเป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากอารมณ์รักอันรุนแรงในชั่วขณะนั้น

ความรักของวัญมั่นคงซื่อสัตย์ เหมือนนิสัยของชาวชนบททั่วไป แต่ความรักของเรียมถูกเปลี่ยนแปลงด้วยอิทธิพลของกรุงเทพฯ ที่เป็นตัวแทนของวัตถุ และคนรวยที่มักจะเอาเปรียบคนจน และได้ในสิ่งที่ต้องการเสมอ

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79-80.

นอกจากนั้น ไม้ เมืองเดิม เน้นให้เห็นว่านักแสดงไม่ใช่คนเลว คนที่เป็นนักแสดงจริงนั้นเป็นชายที่ปกป้องสตรี ไม้รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม้ทำร้ายคนที่กำลังยอมความ ประนีประนอมเช่นที่จ้อยและเรณูทำร้ายขวัญเมื่อผลอ

จากองค์ประกอบของนวนิยายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการแสดงถึงความเป็นมาและลักษณะของนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*โดยละเอียด เนื่องจากลำดับต่อไปผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความเหมือนและความต่างของการนำนวนิยายไปสร้างเป็นภาพยนตร์ โดยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างนวนิยายกับบทภาพยนตร์และภาพยนตร์ต่อไป